

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Finance a řízení

VLIV LEGISLATIVNÍCH ZMĚN NA ŽIVNOSTENSKÉ
PODNIKÁNÍ A JEJICH DOPAD NA
PODNIKATELE

Bakalářská práce

Autor práce: Miloš Vítek

Vedoucí práce: Ing. Lenka Lízalová, Ph.D.

Jihlava 2026

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Miloš Vítek
Studijní program:	Finance a řízení
Obor:	Finance a řízení
Garant studijního programu:	Ing. Roman Fiala, Ph.D.
Název práce:	Vliv legislativních změn na živnostenské podnikání a jejich dopad na podnikatele
Vedoucí práce:	Ing. Lenka Lizalová, Ph.D.
Cíl práce:	Cílem bakalářské práce je analyzovat a hodnotit, jak nedávné legislativní změny ovlivnily živnostenské podnikání v České republice a jaký byl jejich dopad na podnikatele. Součástí práce bude analýza vývoje počtu živnostenských oprávnění v České republice za poslední dekádu. Práce se zaměří na zkoumání konkrétních změn, například povinné zavedení datové schránky, novelizace živnostenského zákona či nárůst odvodových povinností a jejich vliv na vznik, provoz a ukončení živnosti.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem nedávných legislativních změn na živnostenské podnikání v České republice. Cílem práce je analyzovat a zhodnotit dopad těchto změn na podnikatele, zejména ve vztahu k povinnému zavedení datových schránek, novelizaci živnostenského zákona a nárůstu odvodových povinností. Práce zahrnuje analýzu vývoje počtu živnostenských oprávnění v České republice za poslední dekádu a hodnotí, jak legislativní úpravy ovlivnily vznik, provoz a ukončení živností. Výsledky této analýzy mohou sloužit jako podklad pro další diskusi o efektivitě legislativních opatření v oblasti podnikání.

Klíčová slova

legislativní změny, živnostenské podnikání, podnikatelé, datové schránky, odvodové povinnosti

Abstract

This bachelor's thesis examines the impact of legislative changes on business entrepreneurship in the Czech Republic. The aim of the thesis is to analyze and evaluate the effects of these changes on entrepreneurs, particularly in relation to the mandatory introduction of data mailboxes, the amendment of the Trade Licensing Act, and the increase in tax obligations. The thesis includes an analysis of the development of the number of trade licenses in the Czech Republic over the past decade and assesses how legislative adjustments have influenced the establishment, operation, and termination of businesses. The results of this analysis can serve as a basis for further discussion on the effectiveness of legislative measures in the field of entrepreneurship.

Keywords

legislative changes, business entrepreneurship, entrepreneurs, data mailboxes, tax obligations

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle Směrnice pro vedení, vypracování a zveřejňování závěrečných prací na VŠPJ, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užití své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 7. dubna 2026

.....

Podpis studenta

Poděkování

Rád bych poděkoval paní Ing. Lence Lízalové, Ph.D., za cenné rady, odborné vedení a podporu při zpracování této práce. Dále děkuji své rodině za neustálou podporu během celého studia a za motivaci, kterou mi poskytovali. V neposlední řadě patří mé poděkování také mým přátelům za jejich povzbuzení a trpělivost.

Obsah

Seznam obrázků.....	7
Seznam tabulek	8
Seznam zkratk.....	9
Úvod	10
1 Teoretická část	11
1.1 Podnikání a jeho právní rámec	11
1.2 Druhy a členění živností.....	14
1.3 Povinnosti živnostníků v ČR	15
1.4 Datové schránky a jejich vliv na podnikatele.....	19
1.5 Legislativní změny a jejich dopad na živnostníky	21
2 Praktická část	24
2.1 Vývoj živnostenského podnikání v ČR.....	24
2.2 Kvalitativní šetření – řízený rozhovor s vedoucím živnostenského úřadu.....	33
2.3 Dopady legislativních změn na živnostenské podnikání.....	36
2.4 Vyhodnocení vývoje a diskuse výsledků	37
2.5 Návrhy a doporučení	38
Závěr	40
Seznam použité literatury	41
Přílohy.....	43

Seznam obrázků

Obr. 1: Formy podnikání FO	13
Obr. 2: Klasifikace živností	15
Obr. 3: Paušální daň pro rok 2026	17
Obr. 4: Vývoj počtu ŽO v ČR	25
Obr. 5 Vývoj počtu FO podnikajících na základě ŽO v ČR.....	26
Obr. 6: Struktura ŽO podle druhu živnosti v roce 2015 (v %)	28
Obr. 7: Struktura ŽO podle druhu živnosti v roce 2025 (v %)	28
Obr. 8: Změna počtu ŽO podle krajů (2016–2025)	30
Obr. 9: Počet ŽO na 1 000 obyvatel podle krajů (2016–2025).....	31
Obr. 10: Absolutní změna počtu ŽO fyzických osob podle krajů mezi lety 2016 a 2025	32
Obr. 11: Jednotný registrační formulář – 1. strana.....	43
Obr. 12: Jednotný registrační formulář – 2. strana	44

Seznam tabulek

Tab. 1: Vývoj průměrného počtu ŽO připadajících na jednu FO	27
Tab. 2: Změna zastoupení jednotlivých druhů živností mezi lety 2015 a 2025	29
Tab. 3: Tematická analýza rozhovoru (R1)	34

Seznam zkratek

BP	Bakalářská práce
Czech POINT	Český Podací Ověřovací Informační Národní Terminál
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPH	Daň z přidané hodnoty
FO	Fyzická osoba
IČO	Identifikační číslo osoby
JRF	Jednotný registrační formulář
Kč	Koruna česká
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ŽO	Živnostenské oprávnění

Úvod

Živnostenské podnikání představuje jednu z nejvýznamnějších forem ekonomické aktivity v České republice. Díky své relativní jednoduchosti, flexibilitě a nízkým vstupním bariérám umožňuje širokému spektru jednotlivců vstoupit do podnikatelského prostředí bez nutnosti zakládat právnickou osobu. V posledních letech však dochází k významným změnám v legislativním prostředí, které ovlivňují podmínky podnikání fyzických osob. Tyto změny souvisejí především s digitalizací veřejné správy, úpravami daňového systému a růstem odvodových povinností.

Aktuálnost tématu spočívá zejména v tom, že legislativní změny mají přímý dopad na každodenní fungování podnikatelů. Zavedení povinných datových schránek, změny v oblasti paušální daně nebo postupné navyšování minimálních záloh ze sociálního a zdravotního pojištění představují faktory, které mohou ovlivnit rozhodování jednotlivců o vstupu do podnikání, jeho pokračování nebo ukončení. Problematika je důležitá nejen pro samotné podnikatele, ale také pro tvůrce hospodářské politiky, kteří svými rozhodnutími formují podnikatelské prostředí v České republice.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zaměřuje na vymezení podnikání a jeho právního rámce, druhy živností, povinnosti podnikatelů a přehled nejvýznamnějších legislativních změn v poslední dekádě. Praktická část analyzuje vývoj živnostenského podnikání v České republice v letech 2015–2025 na základě statistických dat a doplňuje tuto analýzu o kvalitativní šetření formou řízeného rozhovoru se zástupcem živnostenského úřadu.

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat dopady vybraných legislativních změn na živnostenské podnikání v České republice a zhodnotit, jak tyto změny ovlivňují vznik, fungování a ukončování podnikatelské činnosti fyzických osob. Dílčím cílem je propojit kvantitativní analýzu vývoje počtu živnostenských oprávnění s kvalitativními poznatky z praxe a lépe tak porozumět faktorům, které ovlivňují podnikatelské prostředí.

1 Teoretická část

Teoretická část práce se zaměřuje na vymezení a analýzu klíčových aspektů živnostenského podnikání v České republice. Nejprve je pozornost věnována vymezení podnikání a jeho právnímu rámci, se zaměřením na podnikání fyzických osob a podniky jednotlivců. Následně jsou popsány jednotlivé druhy živností a podmínky jejich získání podle platné legislativy. Další část se soustředí na povinnosti živnostníků, zejména v oblasti daňových povinností a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Samostatná kapitola se věnuje datovým schránkám jako nástroji digitalizace veřejné správy a jejich dopadu na podnikatele. Závěrečná část teorie shrnuje nejvýznamnější legislativní změny poslední dekády a hodnotí jejich vliv na živnostenské podnikání v České republice.

1.1 Podnikání a jeho právní rámec

1.1.1 Definice podnikání

Podnikání je v odborné literatuře chápáno jako ekonomická činnost vykonávaná jednotlivcem nebo firmou za účelem dosažení určitého hospodářského výsledku. Typicky zahrnuje autonomní rozhodování podnikatele, přebírání rizika a dlouhodobé vytváření hodnoty. Česká legislativa tuto obecnou charakteristiku dále specifikuje a přesně vymezuje, jak má být podnikání právně chápáno.

Podle obchodního zákoníku je podnikání definováno jako „*soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku*“ (Srpková a Řehoř, 2010, s. 20). Obdobně živnostenský zákon uvádí, že „*živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem*“ (Srpková a Řehoř, 2010, s. 20).

Tyto definice vycházejí z několika klíčových pojmů:

Soustavnost znamená, že podnikatelská činnost musí být vykonávána pravidelně a opakovaně, nikoliv nahodile.

Samostatnost vyjadřuje, že podnikatel jedná sám za sebe – pokud se jedná o fyzickou osobu, vykonává činnost osobně, zatímco právnická osoba jedná prostřednictvím svého statutárního orgánu.

Vlastní jméno označuje fakt, že podnikatel fyzická osoba vystupuje pod svým jménem a příjmením, zatímco právnická osoba užívá svůj obchodní název.

Vlastní odpovědnost poukazuje na skutečnost, že podnikatel nese veškeré riziko související s jeho činností a případnými závazky.

Dosažení zisku je hlavním cílem podnikání, přičemž podnikatel jedná s úmyslem zisk generovat, i když jeho dosažení není garantováno (Srpková a Řehoř, 2010).

Tato kritéria vytvářejí základní rámec pro podnikání v České republice a pomáhají jasně odlišit podnikatelskou činnost od jiných forem ekonomických aktivit, jako je například závislá práce nebo jednorázové výdělečné činnosti.

1.1.2 Podnikání fyzických osob

Podnikání fyzických osob má své výhody i nevýhody. Mezi hlavní výhody patří:

- Nízké náklady na založení – podnikatel nemusí vkládat základní kapitál.
- Možnost zahájení činnosti ihned po ohlášení – kromě koncesovaných živností a činností vyžadujících zvláštní povolení.
- Vysoká míra samostatnosti a volnosti v rozhodování.
- Snadné založení, přerušení a ukončení podnikání.
- Možnost vést pouze daňovou evidenci – pokud podnikatel není zapsán v obchodním rejstříku a nevznikla mu povinnost vést podvojný účetnictví.
- Není nutný vklad základního kapitálu.
- Možnost uplatnění paušálních výdajů při výpočtu daňového základu.
- Celý zisk po zdanění náleží podnikateli.

Mezi hlavní nevýhody lze zařadit:

- Neomezené ručení podnikatele za závazky – podnikatel odpovídá celým svým majetkem
- Omezený přístup k bankovním úvěrům – často spojený s vysokými úrokovými sazbami.
- Vysoké nároky na odborné a ekonomické znalosti – podnikatel si většinou sám provádí administrativní úkony.
- Malá velikost podnikatele v obchodních vztazích – může působit jako méně významný partner, což mu ztěžuje vyjednávání se silnějšími subjekty (Vochozka a Mulač, 2012).

Jedním z hlavních právních nástrojů pro podnikání fyzických osob je zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Tento zákon se skládá z šesti částí, které definují podmínky provozování živnosti, odbornou způsobilost, rozsah živnostenského oprávnění, proces registrace a změny oprávnění, živnostenskou kontrolu a sankce za porušení povinností. Poslední část zákona obsahuje obecná a přechodná ustanovení, která se týkají například spolupráce s orgány státní správy a místní příslušnosti (Vochozka a Mulač, 2012).

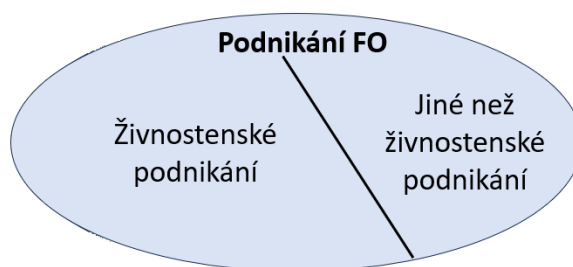
Fyzické osoby mohou podnikat následujícími způsoby:

- **Na základě živnostenského oprávnění** – podnikatelé, kteří splňují podmínky živnostenského zákona.
- **Podle zvláštního předpisu** – například právníci, lékaři, tlumočníci nebo poradci, kteří vykonávají svou činnost na základě specifických zákonných požadavků.
- **V oblasti zemědělství** – fyzické osoby, které se věnují zemědělské výrobě a jsou zapsány v příslušné evidenci podle zvláštních předpisů.
- **Ve sdružení fyzických osob** – podnikání ve spolupráci s dalšími fyzickými osobami bez založení právnické osoby.

Aby mohl živnostník vykonávat svou činnost, musí mít odpovídající oprávnění. V případě ohlašovacích živností toto oprávnění vzniká dnem ohlášení nebo pozdějším datem uvedeným v ohlášení, pokud jsou splněny zákonné požadavky. Koncesované živnosti lze provozovat od doručení koncesní listiny.

Pokud podnikatel sám nesplňuje obecné či zvláštní podmínky pro provozování živnosti, musí ustanovit odpovědného zástupce. Tento zástupce může být určen i tehdy, pokud podnikatel podmínky splňuje, ale rozhodne se odborné zastupování využít.

Každá fyzická osoba podnikající na základě živnostenského zákona je evidována v živnostenském rejstříku. Oprávnění k podnikání lze prokázat živnostenským listem, koncesní listinou nebo výpisem z živnostenského rejstříku (Srpková, Řehoř, 2010).

Obr. 1: Formy podnikání FO

Zdroj: Vlastní zpracování dle prezentace Lexová (2024)

1.1.3 Podniky jednotlivce

Podnik jednotlivce je typ podnikání, který vlastní a řídí jedna osoba. Tento model podnikání je vhodný především pro menší podnikatelské aktivity, neboť jeho založení nevyžaduje vysoký počáteční kapitál a státní regulace je v tomto případě minimální.

Výhody a nevýhody podnikání jednotlivce

Výhody:

- Nízké nároky na počáteční kapitál.
- Jednodušší administrativní a právní požadavky.
- Podnikatel má plnou kontrolu nad rozhodováním.

Nevýhody:

- Obtížnější přístup k dalším finančním zdrojům.
- Podnikatel ručí za dluhy neomezeně celým svým majetkem.
- Omezená životnost podniku, která je vázána na existenci jeho majitele.

Podnik jednotlivce obvykle funguje ve formě živnosti, což znamená samostatně vykonávanou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost s cílem dosažení zisku. Živnost může provozovat jak fyzická, tak právnická osoba.

V tržních ekonomikách podniky jednotlivce převládají z hlediska počtu podnikatelských subjektů, avšak jejich celkový podíl na hrubém národním produktu bývá relativně nízký.

Již před druhou světovou válkou popsal význam těchto podniků český ekonom Karel Engliš. Podle něj je výhodou, že podnikatel je osobně zainteresován na úspěchu svého podniku a má nad ním plnou kontrolu. Na druhou stranu je nevýhodou omezený kapitál, což často vede k potřebě vytvářet jiné formy podnikání.

Pokud podnik jednotlivce dosáhne úspěchu, ale jeho právní forma mu neumožňuje další rozvoj, může se transformovat na společnost. (Synek a Kislingerová, 2010)

1.2 Druhy a členění živností

1.2.1 Živnosti ohlašovací a koncesované

Živnostenský zákon rozlišuje dva základní typy živností:

1. **Ohlašovací** – podnikatel je může provozovat po ohlášení na živnostenském úřadu, pokud splní zákonem stanovené podmínky.
2. **Koncesované** – jejich provozování je možné pouze na základě státního povolení, tzv. koncese.

Ohlašovací živnosti se dále dělí do tří skupin:

- **Řemeslné** – vyžadují doložení odborné způsobilosti, například výučním listem, maturitním vysvědčením nebo diplomem. Příklady těchto živností zahrnují holičství, kadeřnictví, řeznictví a uzenářství.
- **Volné** – nevyžadují žádnou speciální odbornou způsobilost, postačuje splnění obecných podmínek. Mezi volné živnosti patří například výroba elektronických součástek, zpracování skla, grafické a kreslířské práce. Seznam volných živností je uveden v příloze č. 4 živnostenského zákona.
- **Vázané** – podnikatel musí splnit specifické podmínky odborné způsobilosti, například ukončené odborné vzdělání nebo rekvalifikaci, někdy i doložení praxe.

Například pro živnost "**Psychologické poradenství a diagnostika**" je nutné vysokoškolské vzdělání v oboru psychologie a odpovídající praxe.

Pro živnost "**Činnost účetních poradců, vedení účetnictví**" existují tři možnosti prokázání způsobilosti:

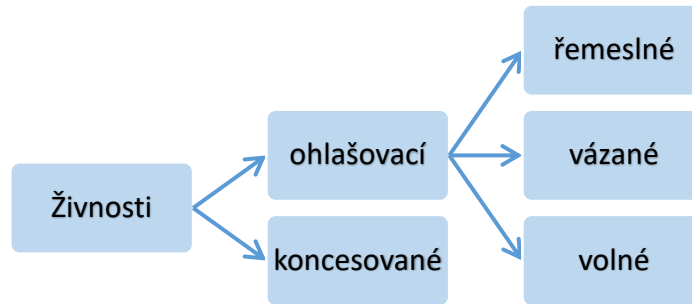
- Vysokoškolské vzdělání a 3 roky praxe.
- Vyšší odborné vzdělání a 5 let praxe.
- Středoškolské vzdělání s maturitou a 5 let praxe.

(Holečková, Hyršlová, 2018).

V příloze B najdete vybrané předměty podnikání tak, jak je uvádí zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Jsou členěny podle jednotlivých výše uvedených skupin.

Koncesované živnosti

Koncesované živnosti podléhají schválení příslušného orgánu státní správy (například u ČNB) a lze je provozovat až po získání koncese. Do této kategorie spadají například taxislužba, pohřební služba nebo provozování cestovní kanceláře. Koncesovanou živnost lze vykonávat pouze po získání příslušné koncese od státního orgánu (Holečková, Hyršlová, 2018).

Obr. 2: Klasifikace živností

Zdroj: Vlastní zpracování dle Synek a Kislingerová (2010, s.77)

1.3 Povinnosti živnostníků v ČR

1.3.1 Proces založení živnosti

Založení živnosti v České republice se řídí zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, a představuje proces, který je díky postupné digitalizaci stále přístupnější a rychlejší. Základem je podání Jednotného registračního formuláře (JRF), jenž slouží nejen k ohlášení živnosti, ale také k registraci podnikatele u finanční správy, okresní správy sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovny. Díky tomu podnikatel provede více administrativních úkonů jedním podáním.

Formulář je přiložen jako Příloha A na konci této práce. Formulář lze vyplnit osobně na živnostenském úřadě, prostřednictvím kontaktních míst Czech POINT nebo elektronicky prostřednictvím datové schránky.

Po podání žádosti následuje úhrada správního poplatku, který v roce 2024 činil 1 000 Kč při osobním podání a 800 Kč v případě elektronického podání. Správní orgán má povinnost vyřídit žádost zpravidla do pěti pracovních dnů. Výsledkem je vydání výpisu ze živnostenského rejstříku, který nahrazuje dřívější živnostenský list a plní funkci dokladu o oprávnění k podnikání. Současně s vydáním výpisu je podnikateli přidělen IČO.

Je důležité zdůraznit, že živnostenské oprávnění vzniká buď dnem ohlášení živnosti, nebo pozdějším datem, které žadatel uvede ve formuláři. V případě koncesovaných živností je nutné vyčkat na vydání koncesní listiny, což celý proces prodlužuje. Po získání oprávnění má podnikatel povinnost přihlásit se k placení povinných odvodů a vést daňovou evidenci nebo účetnictví podle rozsahu své činnosti. Celkově lze říct, že proces založení živnosti je díky elektronizaci veřejné správy relativně jednoduchý a administrativně méně náročný než v minulosti (Podnikatelův rádce, 2024).

1.3.2 Daňové a účetní povinnosti

Živnostníci mají k dispozici několik způsobů, jak vést evidenci své podnikatelské činnosti a plnit daňové povinnosti, volba závisí především na rozsahu činnosti, výši příjmů a preferované míře administrativy. Pro menší podnikatele je běžnou a praktickou volbou **daňová evidence**, která umožňuje přehledné zaznamenávání příjmů, výdajů, pohledávek a závazků a slouží jako podklad pro zjištění daňového základu. Tento režim je méně náročný než podvojný účetnictví a usnadňuje vedení provozních záznamů.

Jako alternativu k evidenci reálných výdajů může podnikatel uplatnit **paušální výdaje**, tedy stanovené procento z příjmů, které nahrazuje detailní dokladování nákladů. Paušály snižují administrativní zátěž a jsou vhodné pro OSVČ s relativně stabilní strukturou nákladů, avšak nemusí vždy vést k daňově optimálnímu výsledku, pokud jsou skutečné náklady vyšší než uplatněný paušál.

Specifickou možností pro drobné podnikatele je **paušální daň**, která slučuje daň z příjmů s odvody na sociální a zdravotní pojištění do jedné pravidelné platby. Tento režim zjednodušuje platební povinnosti a administrativu; je však podmíněn splněním legislativně stanovených kritérií (např. hranice ročních příjmů, omezení vztahu k DPH apod.).

Nejnáročnějším, avšak nejkomplexnějším způsobem vykazování hospodaření je vedení **podvojného účetnictví**, které poskytuje detailní přehled o majetku, závazcích, nákladech a výnosech a je povinné pro subjekty splňující určité zákonné podmínky (např. zápis do obchodního rejstříku či překročení zákonných obrátových limitů). Výběr mezi těmito režimy by měl vycházet z ekonomické situace podnikání a zohlednit administrativní nároky, daňové dopady a požadavky na vedení dokladů. (Dušek & Sedláček, 2024)

Do režimu **paušální daně** se může OSVČ přihlásit pouze tehdy, pokud splní zákonem stanovených podmínek. Mezi hlavní patří to, že její roční příjmy z podnikání nepřesáhly limit 2 miliony Kč, není registrována jako plátce DPH ani jí nevznikla povinnost k registraci, nepůsobí jako společník veřejné obchodní společnosti ani komplementář v komanditní společnosti a není v insolvenčním řízení. Podnikatel také nesmí mít jiné zdanitelné příjmy nad stanovený limit a vstup do režimu musí oznámit finančnímu úřadu v předepsaném termínu.

Režim paušální daně je pro rok 2025 rozdělen do tří pásem, která se liší výší měsíční zálohy a také podmínkami vstupu. Všechna pásma jsou dostupná pouze pro podnikatele, kteří splňují základní kritéria paušální daně, zejména limit příjmů do 2 milionů Kč ročně a skutečnost, že nejsou plátcí DPH ani společníky veřejné obchodní společnosti nebo komplementáři komanditní společnosti.

První pásmo je určeno pro OSVČ s příjmy do 1 000 000 Kč ročně, případně až do 1,5 milionu Kč, pokud alespoň 75 % jejich příjmů tvoří činnosti, pro něž platí 80 % nebo 60% výdajový paušál (například řemeslné činnosti nebo vybrané živnosti). Toto pásmo je vhodné pro podnikatele s nižšími náklady a jednoduchou strukturou podnikání.

Druhé pásmo mohou zvolit podnikatelé s příjmy do 1,5 milionu Kč ročně, případně až do 2 milionů Kč při splnění stejné podmínky ohledně výdajového paušálu. Toto pásmo je určeno pro podnikatele s vyššími příjmy, kteří již nespádají do prvního pásma, ale chtějí si zachovat výhody režimu paušální daně.

Třetí pásmo je dostupné pro všechny OSVČ s příjmy do 2 milionů Kč ročně, bez ohledu na typ vykonávané činnosti. Vstup do tohoto pásma není omezen výdajovým paušálem, ale je spojen s nejvyšší měsíční zálohou. Toto pásmo bývá voleno podnikateli, kteří mají vyšší příjmy a chtějí si zachovat administrativní jednoduchost paušálního režimu. (Finanční správa, 2026)

Níže je uveden přehled výše měsíčních paušálních záloh pro rok 2026 podle jednotlivých pásem paušální daně. Tyto částky zahrnují daň z příjmů, sociální i zdravotní pojištění a představují celkovou měsíční platbu, kterou OSVČ v režimu paušální daně hradí.

Výše měsíční zálohy na paušální daň pro rok 2026				
Pásmo	Celková platba	Daň z příjmů	Důchodové pojištění	Zdravotní pojištění
I. pásmo	9 984 Kč	100 Kč	6 578 Kč	3 306 Kč
II. pásmo	16 745 Kč	4 963 Kč	8 191 Kč	3 591 Kč
III. pásmo	27 139 Kč	9 320 Kč	12 527 Kč	5 292 Kč

Obr. 3: Paušální daň pro rok 2026

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa (2026)

1.3.3 Sociální a zdravotní pojištění OSVČ

Součástí podnikání osob samostatně výdělečně činných jsou povinné odvody na sociální a zdravotní pojištění. Tyto odvody představují významnou položku pravidelných nákladů podnikatele a mají přímý vliv na jeho finanční situaci i dlouhodobé sociální zabezpečení. Výše pojistného se odvíjí od dosaženého základu, přičemž právní úprava stanovuje také minimální vyměřovací základy, které musí být dodrženy bez ohledu na skutečnou výši příjmů.

Z hlediska právní úpravy i praxe je klíčové rozlišení mezi hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činností. U hlavní činnosti vzniká povinnost hradit pojištění vždy, zatímco u vedlejší činnosti se účast na některých odvodech odvíjí od dosažení zákonem stanovených limitů. Vzhledem k zaměření této práce je pozornost věnována především hlavní samostatné výdělečné činnosti, která se týká většiny živnostníků.

Sociální pojištění OSVČ

Sociální pojištění OSVČ je upraveno právními předpisy v oblasti důchodového zabezpečení. Povinnost účasti na důchodovém pojištění vzniká u OSVČ vykonávajících hlavní samostatnou výdělečnou činnost automaticky, bez ohledu na výši dosaženého příjmu. Výše pojistného se stanovuje z vyměřovacího základu, který vychází z dosaženého základu daně, avšak zákon

současně stanovuje minimální vyměřovací základ, z něhož musí být pojistné odvedeno i v případě nízkého zisku (zákon č. 155/1995 Sb.).

V posledních letech došlo k úpravám, které vedly k postupnému navyšování minimálního vyměřovacího základu u OSVČ s hlavní činností. Tyto změny se promítají do růstu minimálních záloh na sociální pojištění, přestože samotná sazba pojistného zůstává stejná. Pro rok 2026 činí minimální měsíční záloha na sociální pojištění u OSVČ vykonávající hlavní činnost **5 720 Kč**, což představuje další zvýšení fixních nákladů podnikatele (zákon č. 155/1995 Sb.).

U vedlejší samostatné výdělečné činnosti je účast na důchodovém pojištění vázána na dosažení zákonem stanovené rozhodné částky, případně může být založena dobrovolně. Tento režim umožňuje, aby OSVČ s nízkými příjmy z vedlejší činnosti neměla povinnost odvádět pojistné, což je významné zejména u osob kombinujících podnikání se zaměstnáním.

Zdravotní pojištění OSVČ

Je upraveno zákonem o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Tento předpis stanovuje, že pojistné se vypočítává z vyměřovacího základu, přičemž i zde platí povinnost dodržet zákonem stanovené minimum. Pokud skutečný vyměřovací základ podnikatele nedosahuje minimální hranice, je pojistné vypočteno právě z tohoto minimálního základu. V roce 2026 činí minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění pro OSVČ vykonávající hlavní činnost **3 306 Kč**, což opět představuje nárůst fixních nákladů podnikatele (zákon č. 592/1992 Sb.).

U vedlejší samostatné výdělečné činnosti je situace odlišná zejména v oblasti sociálního pojištění, kde povinnost účasti vzniká až po dosažení určitého příjmu. Tato skutečnost má význam především pro osoby, které podnikají souběžně se zaměstnáním nebo jinou hlavní činností. Vzhledem k zaměření této práce je však vedlejší činnost uvedena pouze okrajově.

Shrnutí dopadů odvodů

Celkově lze konstatovat, že růst minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění v roce 2026 zvyšuje finanční zátěž zejména u drobných živnostníků s nízkými příjmy. Tyto odvody představují povinný fixní náklad, který musí podnikatel hradit bez ohledu na aktuální výsledek hospodaření, což může ovlivňovat rozhodování o zahájení, pokračování či ukončení podnikatelské činnosti.

1.4 Datové schránky a jejich vliv na podnikatele

Rozvoj digitalizace ve veřejné správě přinesl zásadní změny v komunikaci mezi podnikateli a úřady. V současné době je možné vyřizovat většinu správních úkonů elektronicky, což výrazně snižuje časovou i administrativní náročnost. Klíčovým nástrojem této elektronické komunikace je datová schránka, která umožňuje bezpečné a právně závazné doručování dokumentů v digitální podobě.

Zatímco dříve byla komunikace s úřady spojena s nutností osobní návštěvy nebo listinného podání, dnes se podnikatelé stále více spoléhají na elektronické nástroje. Datové schránky se staly součástí běžného fungování firem i fyzických osob podnikatelů a představují důležitý krok směrem k moderní a efektivní státní správě.

Trend digitalizace veřejné správy a elektronické komunikace mezi podnikateli a státem je patrný i na mezinárodní úrovni. Podle World Bank (2020) patří zjednodušování administrativních procesů a využívání digitálních nástrojů mezi klíčové faktory, které ovlivňují kvalitu podnikatelského prostředí. Elektronická komunikace může přispět ke snížení časové i administrativní náročnosti podnikání, avšak zároveň klade vyšší nároky na digitální dovednosti podnikatelů. Tyto závěry odpovídají i situaci v České republice, kde zavedení datových schránek představuje významný krok v digitalizaci veřejné správy.

1.4.1 Význam a funkce datových schránek

Datová schránka je elektronický systém, který slouží ke komunikaci mezi orgány veřejné moci a fyzickými či právníckými osobami. Je určena především k doručování úředních dokumentů a podávání elektronických podání, a to v souladu s principy zákona o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (zákon č. 300/2008 Sb., § 2).

Pro podnikající fyzické osoby je zřízení datové schránky bezplatné a probíhá automaticky prostřednictvím informačního systému Ministerstva vnitra České republiky (zákon č. 300/2008 Sb., § 4). Aktivací datové schránky získává podnikatel možnost provádět veškerou komunikaci s úřady online — od podávání přehledů pro ČSSZ a zdravotní pojišťovny až po daňová přiznání.

Mezi hlavní výhody datových schránek patří rychlost doručení, přehlednost a právní jistota. Doručení dokumentu do datové schránky má stejné právní účinky jako převzetí doporučeného dopisu, přičemž okamžik doručení nastává v momentě, kdy je dokument vložen do schránky adresáta (zákon č. 300/2008 Sb., § 17).

Datové schránky tak přispívají ke zjednodušení a zefektivnění komunikace s úřady, čímž snižují byrokratickou zátěž a podporují digitální transformaci podnikatelského prostředí.

1.4.2 Povinnosti a odpovědnost uživatele datové schránky

S využíváním datové schránky však vznikají i určité povinnosti. Podnikatel je zodpovědný za to, že bude svou schránku pravidelně kontrolovat. Pokud se do ní nepřihlásí, dokument se po uplynutí zákonné lhůty považuje za doručený, a to i bez jeho vědomí (zákon č. 300/2008 Sb., § 17).

Dále je podnikatel povinen chránit své přístupové údaje a zajistit, aby se k nim nedostala neoprávněná osoba. Systém umožňuje přidělit přístup dalším osobám (např. účetním či

asistentům), avšak za jejich činnost nese odpovědnost držitel datové schránky (zákon č. 300/2008 Sb., § 8).

Datová schránka může být zneprístupněna nebo zrušena, například při ukončení podnikatelské činnosti nebo změně právního postavení podnikatele (zákon č. 300/2008 Sb., § 11 a § 13). Tyto kroky musí být provedeny v souladu s právní úpravou, aby byla zachována integrita systému a právní jistota všech zúčastněných stran.

Od roku 2023 jsou datové schránky automaticky zřizovány všem podnikajícím fyzickým osobám, které jsou vedeny v registru osob. Tato legislativní změna znamená, že používání datové schránky se stalo standardem a její správa povinností každého podnikatele (zákon č. 300/2008 Sb., ve znění novely z roku 2023).

Z hlediska praxe je proto nutné, aby podnikatelé vnímali datovou schránku nejen jako povinnost, ale i jako efektivní nástroj moderní komunikace s úřady, který přináší úsporu času, nákladů i rizik spojených s tradičním doručováním dokumentů.

1.5 Legislativní změny a jejich dopad na živnostníky

V průběhu poslední dekády (2015–2025) došlo v České republice k celé řadě legislativních změn, které zásadně ovlivnily podnikatelské prostředí a postavení osob samostatně výdělečně činných. Cílem této kapitoly je shrnout nejvýznamnější úpravy, které se týkaly především daňové oblasti, povinností vůči veřejné správě a digitalizace komunikace podnikatelů s úřady.

Tyto změny měly dopad nejen na administrativní zátěž podnikatelů, ale také na jejich daňové zatížení, povinné odvody a způsob vedení podnikatelské agendy. V následujících podkapitolách budou popsány hlavní novelizace právních předpisů, které se dotkly živnostníků v letech 2015–2025, a zhodnocen praktický dopad na jejich podnikatelskou praxi.

1.5.1 Změny v oblasti daní a daňové evidence

Daňová legislativa prošla v posledních letech řadou úprav, které významně ovlivnily způsob zdanění příjmů osob. Základní právní rámec stanovuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, který vymezuje způsoby zdaňování příjmů podnikatelů, možnosti uplatnění daňových výdajů a pravidla pro vedení daňové evidence (zákon č. 586/1992 Sb.).

Jednou z nejvýznamnějších změn bylo zavedení paušální daně od roku 2021. Paušální daň umožňuje podnikateli platit daň, sociální a zdravotní pojištění jednou společnou částkou, čímž se zjednodušuje administrativa a odpadá povinnost podávat daňové přiznání i přehledy pojistného (zákon č. 609/2020 Sb.). Tato možnost je určena pro podnikatele s nižšími příjmy a bez zaměstnanců, což podporuje zejména drobné živnostníky.

V roce 2023 došlo k dalšímu rozšíření paušálního režimu zavedením tří pásem paušální daně, které reflektují rozdílnou výši příjmů a charakter činnosti podnikatele. Tato úprava umožnila vstup do paušálního režimu širší skupině OSVČ, přičemž výše paušální platby se odvíjí od zařazení do konkrétního pásma (zákon č. 586/1992 Sb., ve znění novely). Tato změna měla významný dopad zejména na podnikatele s příjmy těsně nad původním limitem, kterým se režim paušální daně stal dostupnější.

Současně zůstává možnost uplatňovat paušální výdaje, tedy stanovení daňových výdajů procentem z dosažených příjmů podle typu činnosti. Tento způsob uplatnění nákladů je oblíbený zejména u podnikatelů, jejichž skutečné náklady jsou nízké a nevyžadují vedení podrobné daňové evidence (zákon č. 586/1992 Sb.).

Výběr mezi paušální daní, paušálními výdaji a klasickou daňovou evidencí tak ovlivňuje nejen daňové zatížení, ale i administrativní náročnost podnikání. Legislativní úpravy posledních let směřují k větší flexibilitě, která umožňuje podnikatelům zvolit si režim nejlépe odpovídající charakteru jejich podnikání.

1.5.2 Změny v oblasti sociálního a zdravotního pojištění

V posledních letech došlo k úpravám, které mají přímý dopad na výši povinných odvodů OSVČ. Změny se promítají zejména do minimálního vyměřovacího základu pro důchodové pojištění u OSVČ vykonávajících činnost jako hlavní. Nová právní úprava stanovila postupné navyšování minimálního měsíčního vyměřovacího základu tak, aby se od roku 2024 odvozoval z vyšší části průměrné mzdy, přičemž pro rok 2025 je tato minimální hranice stanovena výše než

v předchozích letech. Praktickým důsledkem je růst minimálních záloh, i když samotná sazba pojistného se nemění. (zákon č. 349/2023 Sb.)

Zároveň právní předpisy rozlišují postavení OSVČ podle toho, zda jde o hlavní nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. U vedlejší činnosti se účast na důchodovém pojištění zpravidla odvíjí od dosažení zákonem vymezené rozhodné částky (případně může být založena i dobrovolně), což má významný dopad na to, zda OSVČ vznikne povinnost odvádět pojistné. Tento mechanismus umožňuje, aby OSVČ s nízkými příjmy z vedlejší činnosti nemusela mít povinnou účast na důchodovém pojištění. (zákon č. 155/1995 Sb.)

Zdravotní pojištění u OSVČ vychází z pravidel stanovených právní úpravou pojistného na veřejné zdravotní pojištění, která pracuje s pojmem minimální vyměřovací základ a určuje, jak se pojistné počítá a v jakých případech se uplatní minimum. Pokud je skutečný vyměřovací základ OSVČ nižší než zákonné minimum, je pojistné odvozeno právě z tohoto minimálního základu, což v praxi ovlivňuje hlavně OSVČ s nízkým ziskem. (zákon č. 592/1992 Sb.)

1.5.3 Změny v oblasti živnostenského podnikání

Živnostenské podnikání je dlouhodobě regulováno živnostenským zákonem, který vymezuje, co se považuje za živnost, jaké jsou podmínky jejího provozování a jakým způsobem probíhá kontrola dodržování povinností. Legislativní změny v poslední dekádě se typicky dotýkaly zpřesňování pravidel pro výkon některých činností, úprav administrativních postupů a návaznosti na další předpisy (např. daňové či digitalizační). Z pohledu podnikatelů mají tyto změny význam především tím, že mohou měnit podmínky vstupu do podnikání nebo nároky na splnění odborné způsobilosti u vybraných živností. (zákon č. 455/1991 Sb.)

Součástí živnostenského rámce je také prováděcí předpis, který upravuje obsahové náplně jednotlivých živností. Aktualizace tohoto nařízení reagují na vývoj praxe a na změny v samotném živnostenském zákoně, což má praktický dopad například při vymezení, do jaké kategorie konkrétní činnost spadá. To je podstatné i pro podnikatele, protože správná klasifikace činnosti ovlivňuje nejen živnostenské oprávnění, ale často také související povinnosti (např. podmínky odbornosti či návaznost na další regulaci). (nařízení vlády č. 278/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů; nařízení vlády č. 458/2024 Sb.)

1.5.4 Digitalizace a nové povinnosti podnikatelů

Digitalizace veřejné správy v posledních letech významně změnila způsob, jakým podnikatelé komunikují se státem. Právní úprava datových schránek stanoví jejich účel jako nástroje pro elektronické doručování a podávání, přičemž doručení do datové schránky má právní účinky srovnatelné s doručováním v listinné podobě. Zároveň je v zákoně upraven princip tzv. fikce doručení, kdy se zpráva považuje za doručenu i tehdy, pokud si ji adresát v zákonné lhůtě nevyzvedne (tj. nepřihlásí se do schránky). To klade vyšší nároky na pravidelnou kontrolu datové schránky a na řízení rizik z prodlení. (zákon č. 300/2008 Sb.)

Zásadním milníkem pro OSVČ bylo rozšíření okruhu osob, kterým se datové schránky zřizují automaticky ze zákona, tedy bez nutnosti individuální žádosti. Tato změna vedla k tomu, že datová schránka se stala standardní součástí podnikání pro širokou skupinu podnikatelů a zvyšuje význam elektronické komunikace v daňové a správní oblasti. Pro živnostníky to

znamená, že řada úkonů a výzev úřadů směřuje primárně do datové schránky a podnikatel musí aktivně hlídat doručování, aby předešel právním následkům zmeškání lhůt. (zákon č. 457/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 300/2008 Sb.)

V období 2015–2025 došlo v České republice k řadě legislativních změn, které ovlivnily živnostníky zejména ve třech rovinách: daňové povinnosti, odvodové zatížení a administrativní komunikaci se státem. V daňové oblasti se významně projevil rozvoj zjednodušených režimů (zejména paušální režim) a úpravy pravidel, které ovlivňují volbu mezi evidencí skutečných výdajů, paušálními výdaji a paušální daní. V oblasti DPH měly změny dopad na podnikatele podle charakteru jejich činnosti a u některých oborů mohly ovlivnit ceny či nákladovost. V administrativní rovině kapitola zdůrazňuje pokračující digitalizaci veřejné správy, zejména rozšíření datových schránek jako standardního komunikačního kanálu. Celkově tyto změny vedly buď ke zjednodušení (u některých režimů), nebo naopak ke zvýšení fixních nákladů a povinností (např. v oblasti odvodů a povinné elektronické komunikace)

V posledních letech je problematika legislativních změn a jejich dopadů na podnikatelské prostředí sledována nejen na národní, ale i na mezinárodní úrovni. Podle OECD (2023) představují administrativní povinnosti a regulatorní změny významný faktor ovlivňující rozhodování jednotlivců o vstupu do podnikání i jeho dalším rozvoji. Zjednodušování administrativních procesů a stabilita legislativního prostředí jsou proto považovány za klíčové prvky podpory podnikání.

Na význam vhodně nastaveného legislativního rámce poukazuje také European Commission (2022), která uvádí, že malé a střední podniky jsou citlivé zejména na změny v oblasti administrativní zátěže a daňových povinností. Tyto faktory mohou ovlivnit jejich ekonomickou stabilitu i ochotu podnikat. Uvedené závěry odpovídají i situaci v České republice, kde legislativní změny v oblasti digitalizace veřejné správy a odvodového zatížení představují důležité faktory ovlivňující podnikatelské prostředí.

2 Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na analýzu vývoje živnostenského podnikání v České republice v období let 2015–2025 a na posouzení dopadů vybraných legislativních změn na podnikatelskou praxi. Vychází z dostupných statistických dat veřejných institucí, zejména z údajů týkajících se počtu osob samostatně výdělečně činných a živnostenských oprávnění. Pozornost je věnována dlouhodobým trendům ve vývoji živnostenského podnikání, struktuře živností a regionálním rozdílům.

Součástí praktické části je rovněž vyhodnocení dopadů legislativních změn poslední dekády, zejména v oblasti daňových povinností, odvodů na sociální a zdravotní pojištění a digitalizace veřejné správy. Analýza se zaměřuje na to, jak se tyto změny mohly projevit v dynamice vzniku a zániku živností a v celkovém vývoji podnikání fyzických osob. Cílem praktické části je na základě datové analýzy doplnit teoretická východiska práce a nabídnout ucelený pohled na aktuální vývoj živnostenského podnikání v České republice.

2.1 Vývoj živnostenského podnikání v ČR

2.1.1 Celkový vývoj počtu živnostenských oprávnění a fyzických osob v ČR

Podkapitola se zaměřuje na analýzu vývoje počtu živnostenských oprávnění fyzických osob v České republice v období let 2015–2025. Cílem je zachytit dlouhodobý trend živnostenského podnikání fyzických osob a poukázat na změny ve vývoji počtu živnostenských oprávnění i samotných podnikatelů. Všechny uvedené údaje se vztahují ke stavu k 31. 12. daného roku, tedy k poslednímu dni sledovaného období.

Vývoj počtu živnostenských oprávnění

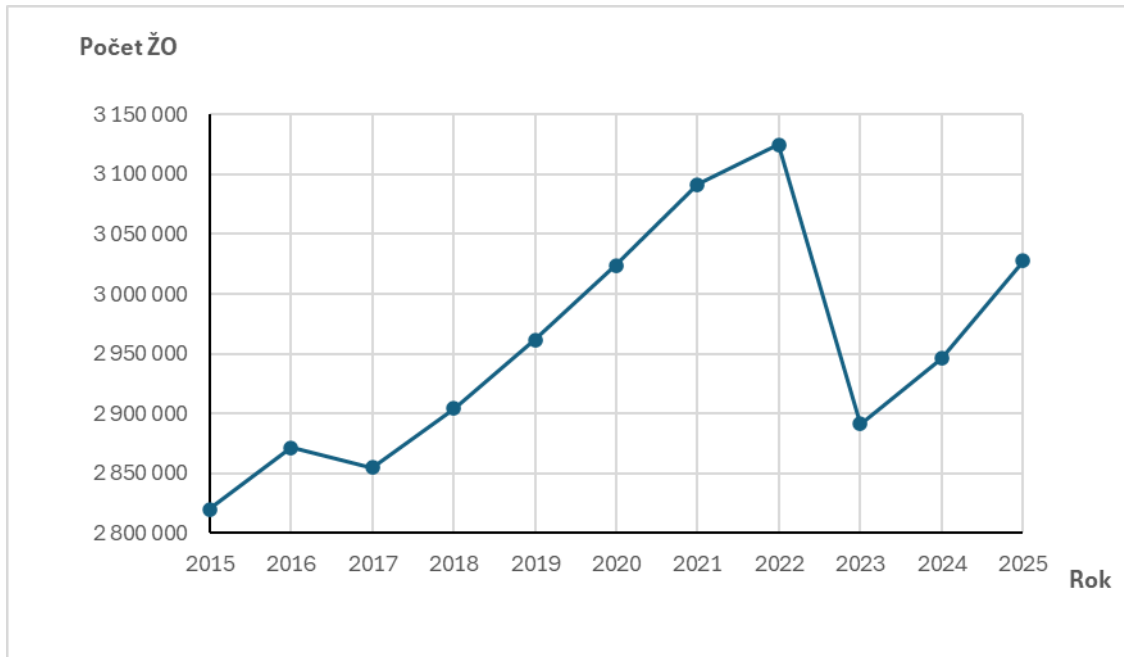
Tato část práce se zaměřuje na vývoj celkového počtu živnostenských oprávnění fyzických osob v České republice. Vývoj tohoto ukazatele umožňuje posoudit, jak se v čase měnil rozsah živnostenského podnikání a jaký byl zájem fyzických osob o podnikání formou živnosti.

Z grafu je patrné, že v letech 2015–2022 docházelo k postupnému nárůstu počtu živnostenských oprávnění, a to z přibližně 2,82 mil. V roce 2015 na více než 3,12 mil. V roce 2022. Tento vývoj naznačuje dlouhodobě rostoucí zájem o podnikání. Nejvyšší hodnoty byly dosaženy právě v roce 2022. Z rozhovoru s vedoucím živnostenského úřadu vyplynulo, že pandemie COVID-19 nevedla k tak výraznému rušení živností, jak by bylo možné očekávat. Řada podnikatelů si živnost ponechala zejména z důvodu možnosti čerpat státní podpůrné programy a kompenzace. Tato skutečnost může vysvětlovat relativní stabilitu počtu živnostenských oprávnění v letech 2020–2021 navzdory omezení ekonomické aktivity v některých odvětvích.

V roce 2023 je zaznamenán výraznější pokles počtu živnostenských oprávnění, kdy jejich počet klesl pod hranici 2,9 mil. Pokles lze interpretovat na základě zjištění z řízeného rozhovoru s vedoucím živnostenského úřadu. Respondent uvedl, že na přelomu let 2022 a 2023 došlo k výraznému nárůstu žádostí o zrušení živnosti v souvislosti se zavedením povinných datových schránek pro podnikající fyzické osoby. V praxi se jednalo o mimořádně silnou administrativní vlnu, kdy část podnikatelů reagovala na doručení přístupových údajů k datové schránce okamžitým ukončením činnosti. Tento krok se týkal zejména starších osob, které již často aktivně

nepodnikaly. Pokles v roce 2023 tak lze do určité míry chápat jako administrativní „pročištění“ evidence, nikoli jako strukturální propad podnikatelské aktivity.

V následujících letech dochází k opětovnému růstu počtu živnostenských oprávnění, přičemž v roce 2025 jejich počet znovu přesahuje 3 mil. Tento návrat k růstovému trendu naznačuje, že pokles v roce 2023 měl spíše jednorázový charakter. Celkový vývoj v období 2015–2025 tak lze charakterizovat jako dlouhodobě rostoucí, přičemž krátkodobé výkyvy jsou do značné míry ovlivněny legislativními a administrativními změnami.

Obr. 4: Vývoj počtu ŽO v ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

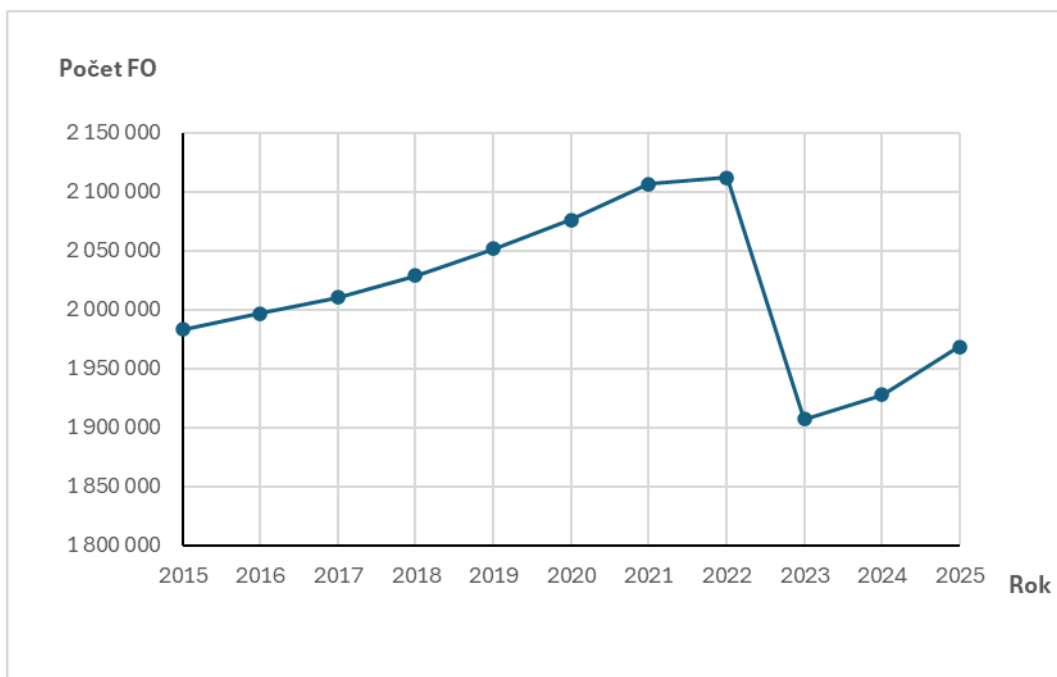
Vývoj počtu fyzických osob podnikajících na základě živnostenského oprávnění

Další část analýzy se zaměřuje na vývoj počtu fyzických osob podnikajících na základě živnostenského oprávnění. Tento ukazatel poskytuje doplňující pohled na živnostenské podnikání, neboť zachycuje samotný počet podnikatelů, nikoliv počet jejich oprávnění.

Vývoj počtu fyzických osob podnikajících na základě živnosti je znázorněn pomocí spojnicového grafu, který zachycuje změny v počtu podnikatelů v jednotlivých letech sledovaného období a umožňuje jejich porovnání s vývojem počtu živnostenských oprávnění.

Z grafu vyplývá, že počet podnikajících fyzických osob v letech 2015–2022 pozvolna rostl, a to z přibližně 1,98 mil. osob v roce 2015 na více než 2,11 mil. osob v roce 2022. Tempo růstu je však nižší než u počtu živnostenských oprávnění, což souvisí se skutečností, že jedna osoba může vlastnit více oprávnění současně.

V roce 2023 dochází rovněž k poklesu počtu podnikajících fyzických osob, kdy jejich počet klesá přibližně na 1,91 mil., zatímco v následujících letech je opět patrný mírný nárůst. V roce 2025 se počet fyzických osob podnikajících na základě živnosti blíží hranici 2 milionů.

Obr. 5 Vývoj počtu FO podnikajících na základě ŽO v ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Počet živnostenských oprávnění připadajících na jednu fyzickou osobu

Pro doplnění předchozí analýzy je sledován také průměrný počet živnostenských oprávnění připadajících na jednu fyzickou osobu podnikající na základě živnosti. Tento ukazatel umožňuje lépe vystihnout vztah mezi počtem podnikatelů a počtem vydaných oprávnění.

Hodnoty uvedené v Tab. 1 ukazují, že průměrný počet živnostenských oprávnění na jednu fyzickou osobu v průběhu sledovaného období postupně narůstá. Zatímco v roce 2015 připadalo na jednu osobu v průměru 1,42 živnostenského oprávnění, v roce 2025 se tato hodnota zvýšila na 1,54.

Tento vývoj naznačuje, že část podnikatelů v průběhu času rozšiřuje své podnikatelské aktivity a získává další živnostenská oprávnění. Růst tohoto ukazatele je plynulý a bez výrazných výkyvů, což svědčí o dlouhodobém trendu diverzifikace podnikání.

Z hlediska celkového pohledu na živnostenské podnikání fyzických osob lze konstatovat, že rozdíl mezi vývojem počtu živnostenských oprávnění a počtem podnikajících osob je přirozeným jevem, neboť jedna fyzická osoba může disponovat více oprávněními současně a evidence navíc zahrnuje i živnosti přerušené. Tento rozdíl je však zároveň významným interpretačním faktorem, který může zkreslovat pohled na skutečnou míru podnikatelské aktivity. Při hodnocení dopadů legislativních změn je proto nutné rozlišovat, zda se změny promítají do počtu oprávnění jako administrativní evidence, nebo do reálného počtu aktivních podnikatelů.

Tab. 1: Vývoj průměrného počtu ŽO připadajících na jednu FO

Rok	Počet ŽO na jednu FO	Meziroční změna (%)
2015	1,42	-
2016	1,44	1,13 %
2017	1,42	-1,25 %
2018	1,43	0,80 %
2019	1,44	0,82 %
2020	1,46	0,91 %
2021	1,47	0,76 %
2022	1,48	0,83 %
2023	1,52	2,48 %
2024	1,53	0,81 %
2025	1,54	0,65 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Interpretace a metodické poznámky

Je důležité zdůraznit, že fyzická osoba podnikatel může vlastnit více než jedno živnostenské oprávnění, což vysvětluje rozdíl mezi vývojem počtu živnostenských oprávnění a počtem fyzických osob. Zároveň, jak vyplynulo z řízeného rozhovoru, statistiky živnostenských oprávnění zahrnují i živnosti přerušené, což znamená, že podnikatel nemusí být v daném období ekonomicky aktivní, přesto je jeho živnostenské oprávnění evidováno.

Z tohoto důvodu nelze počet živnostenských oprávnění automaticky ztotožňovat s počtem aktivních podnikatelů. Právě kombinace sledování obou ukazatelů a jejich vzájemného vztahu umožňuje komplexnější pohled na vývoj živnostenského podnikání v České republice.

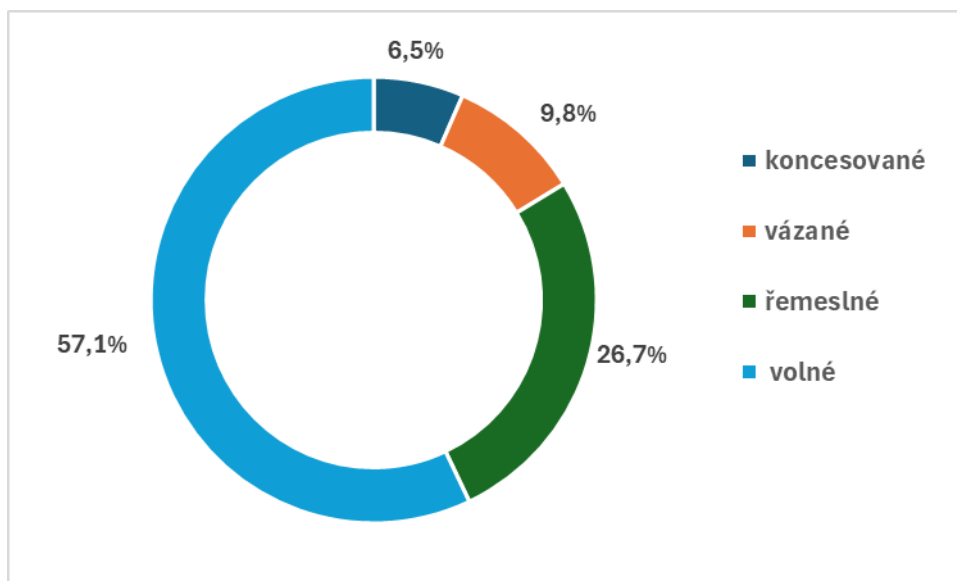
2.1.2 Struktura živnostenských oprávnění podle druhu živnosti

Následující analýza se zaměřuje na strukturu živnostenských oprávnění podle druhu živnosti a její vývoj mezi lety 2015 a 2025. Cílem analýzy není primárně porovnávat absolutní počty živnostenských oprávnění, ale především změnu jejich vzájemného zastoupení, tedy proporcí jednotlivých druhů živností vyjádřených v procentech.

Z tohoto důvodu jsou pro oba sledované roky využity kruhové grafy, které umožňují přehledně znázornit strukturu živnostenských oprávnění a její posun v čase. Data zahrnují celkový počet živnostenských oprávnění bez rozlišení na fyzické a právnické osoby, což je nutné zohlednit při interpretaci výsledků. Přesto je tento přístup vhodný, neboť cílem je zachytit celkový strukturální vývoj živnostenského podnikání v České republice.

Struktura živnostenských oprávnění v roce 2015

Struktura živnostenských oprávnění podle typu živnosti v roce 2015 je znázorněna pomocí kruhového grafu. Z grafu vyplývá, že největší podíl na celkovém počtu živnostenských oprávnění v tomto roce tvořily volné živnosti, které představovaly 57,1 % všech oprávnění. Druhou nejpočetnější skupinou byly řemeslné živnosti s podílem 26,7 %, následované vázanými živnostmi (9,8 %) a koncesovanými živnostmi (6,5 %). Struktura v roce 2015 tak potvrzuje dominantní postavení volných živností, které jsou administrativně méně náročné a nevyžadují prokazování odborné způsobilosti.

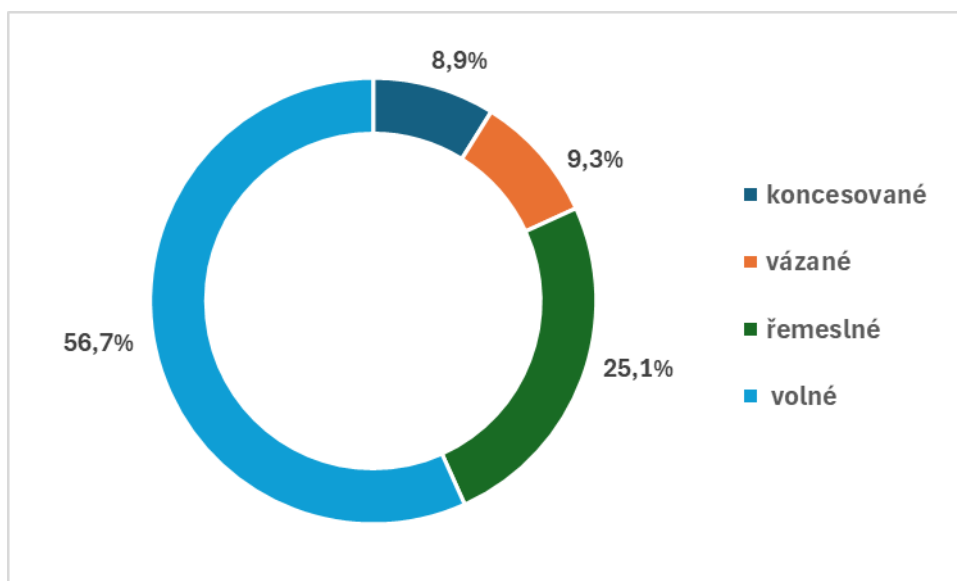

Obr. 6: Struktura ŽO podle druhu živnosti v roce 2015 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Struktura živnostenských oprávnění v roce 2025

V roce 2025 zůstávají volné živnosti nadále nejrozšířenějším druhem, jejich podíl však mírně klesl na 56,7 %. Řemeslné živnosti zaznamenaly výraznější relativní pokles a jejich zastoupení činilo 25,1 %. Naopak koncesované živnosti posílily svůj podíl na 8,7 %, což představuje nejvýraznější relativní nárůst ze všech sledovaných kategorií. Vázané živnosti si udržely téměř stabilní zastoupení s mírným poklesem na 9,3 %. Z porovnání obou období je patrné, že i přes celkový nárůst počtu živnostenských oprávnění dochází ke strukturálním změnám, které nejsou na první pohled zřejmé při pohledu pouze na absolutní hodnoty.

Obr. 7: Struktura ŽO podle druhu živnosti v roce 2025 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Změny ve struktuře živnostenských oprávnění

Pro lepší zachycení strukturálních změn byla vytvořena doplňková tabulka, která vyjadřuje změnu podílu jednotlivých druhů živností v procentech mezi roky 2015 a 2025.

Nejvýraznější změnu zaznamenaly koncesované živnosti, jejichž podíl vzrostl o 2,3 procentního bodu. Tento vývoj může souviset s rostoucí regulací některých činností, ale také se změnou struktury ekonomiky směrem k oborům, které vyžadují zvláštní povolení.

Naopak řemeslné živnosti zaznamenaly pokles o 1,6 procentního bodu, což může naznačovat dlouhodobý problém s generační obměnou řemeslníků nebo nižší atraktivitu těchto profesí pro nové podnikatele. Mírný pokles byl zaznamenán také u volných živností a vázaných živností, kde se však jedná spíše o stabilní vývoj bez výraznějších výkyvů.

Změny ve struktuře živností mohou být rovněž důsledkem legislativních zásahů. Respondent uvedl jako příklad realitní zprostředkování, které bylo od roku 2020 vyčleněno z volné živnosti a nově zařazeno mezi živnosti vázané s požadavkem odborné způsobilosti. Takové legislativní přeřazení může vést k přesunu podnikatelů mezi jednotlivými kategoriemi a ovlivnit tak celkovou skladbu živností, aniž by nutně docházelo ke změně ekonomické aktivity.

Tab. 2: Změna zastoupení jednotlivých druhů živností mezi lety 2015 a 2025

Druhy živností	Rozdíl mezi roky 2025 a 2015
koncesované	2,3 %
vázané	-0,5 %
řemeslné	-1,6 %
volné	-0,3 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

2.1.3 Regionální rozdíly ve vývoji živnostenského podnikání

Regionální pohled na živnostenské podnikání umožňuje zachytit rozdíly ve struktuře a dynamice podnikatelské aktivity mezi jednotlivými kraji České republiky. Analýza je zaměřena na porovnání počtu živnostenských oprávnění fyzických osob ve dvou časových bodech, konkrétně ve 4. čtvrtletí roku 2016 a ve 4. čtvrtletí roku 2025. Uvedené hodnoty vždy odpovídají stavu ke konci daného čtvrtletí.

Regionální srovnání je provedeno ve třech rovinách. Nejprve je analyzován absolutní počet živnostenských oprávnění v jednotlivých krajích v obou sledovaných letech. Následně je počet oprávnění přepočten na 1 000 obyvatel, což umožňuje objektivněji posoudit intenzitu podnikání bez vlivu rozdílné populační velikosti regionů. Třetí graf zachycuje absolutní změnu počtu živnostenských oprávnění mezi lety 2016 a 2025, a to včetně kladných i záporných hodnot.

Ve všech pruhových grafech jsou hodnoty seřazeny sestupně podle roku 2025, a to od nejvyšší po nejnižší hodnotu. Vzhledem k použití vodorovného grafu jsou jednotlivé kraje řazeny odshora dolů, přičemž nejvyšší hodnota je umístěna v horní části grafu. U grafu zachycujícího absolutní

změnu jsou kladné hodnoty zobrazeny nad nulovou osou a záporné pod ní, což umožňuje přehledně identifikovat regiony s růstem i poklesem.

Cílem analýzy je identifikovat regiony s nejvyšší koncentrací živnostenských oprávnění, posoudit intenzitu podnikání ve vztahu k počtu obyvatel a zachytit vývojové změny mezi sledovanými obdobími.

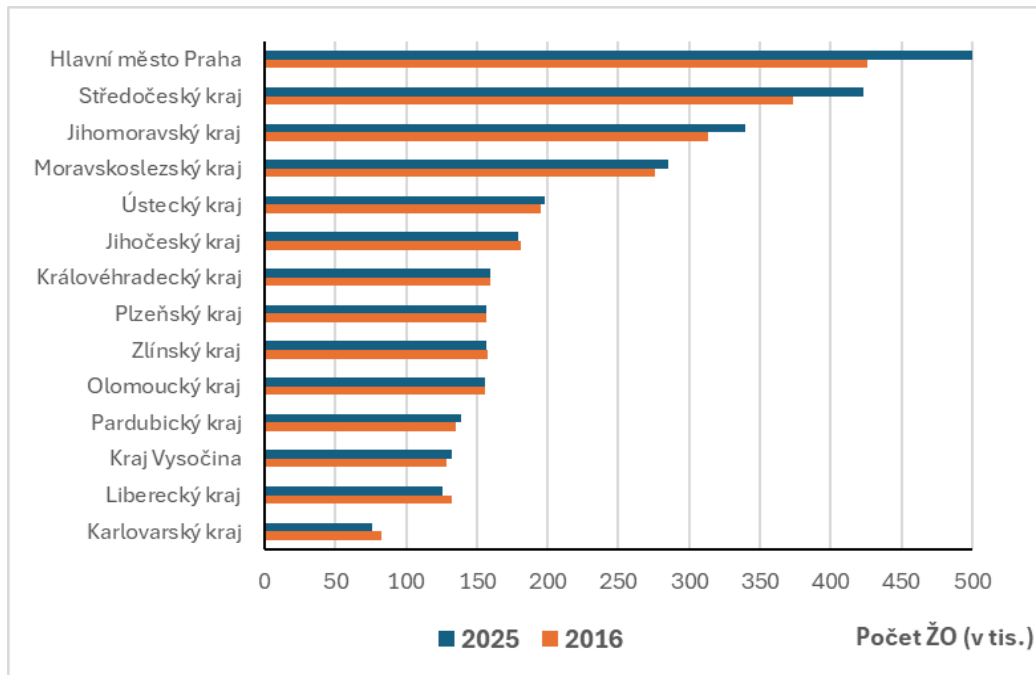
Absolutní srovnání počtu živnostenských oprávnění podle krajů

Srovnání absolutního počtu živnostenských oprávnění ve 4. čtvrtletí let 2016 a 2025 ukazuje výraznou koncentraci podnikatelské aktivity do několika ekonomicky nejsilnějších regionů. V obou sledovaných obdobích dominuje hlavní město Praha, kde bylo v roce 2016 evidováno přibližně 425,6 tis. živnostenských oprávnění, zatímco v roce 2025 již téměř 499,6 tis. Oproti roku 2016 tak došlo k nárůstu přibližně o 74 tisíc oprávnění.

Druhou nejsilnější oblastí zůstává Středočeský kraj, jehož počet živnostenských oprávnění vzrostl z přibližně 373,5 tis. na 423,4 tis. Třetí pozici si dlouhodobě udržuje Jihomoravský kraj, který v roce 2025 překročil hranici 340 tis. živností. Pořadí krajů se mezi sledovanými obdobími zásadně nemění, což potvrzuje relativní stabilitu regionální struktury podnikání.

Na opačném konci spektra se v obou obdobích nachází Karlovarský kraj, kde bylo v roce 2016 evidováno přibližně 82,5 tis. živnostenských oprávnění a v roce 2025 zhruba 76,4 tis. Ostatní kraje se pohybují v rozmezí přibližně 130–285 tisíc oprávnění. Přestože většina regionů zaznamenala určitý růst, rozdíly mezi nejsilnějšími a nejslabšími kraji se v absolutním vyjádření dále prohloubily.

Podrobný pohled na dynamiku změn zachycuje následující graf absolutních rozdílů.

Obr. 8: Změna počtu ŽO podle krajů (2016–2025)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

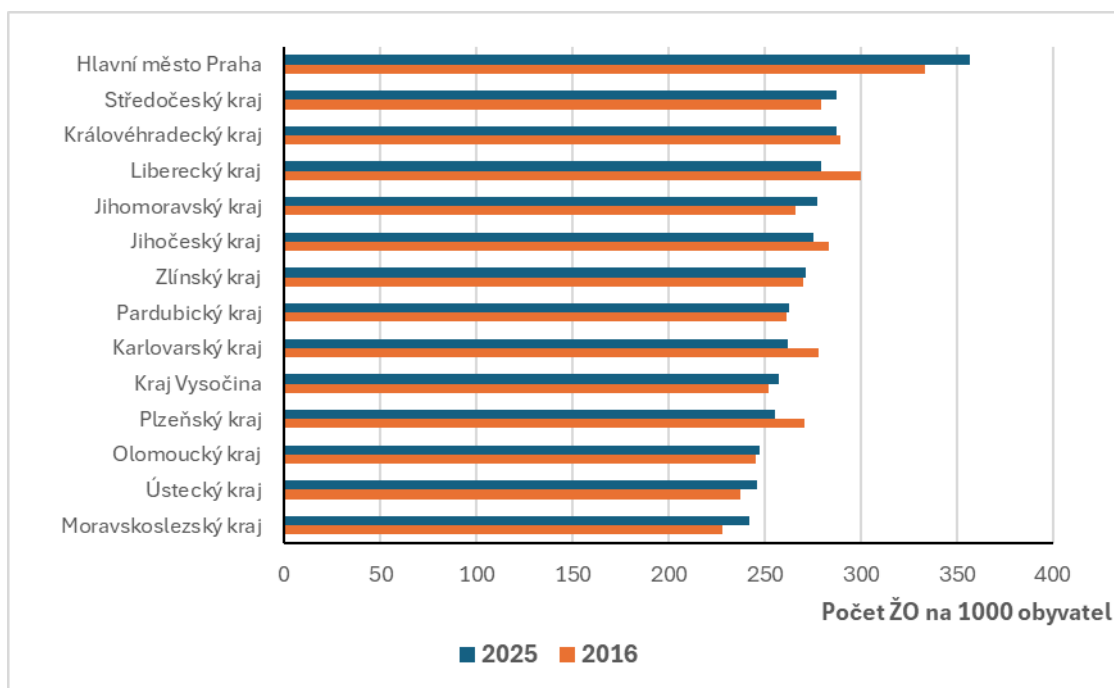
Relativní srovnání – počet ŽO na 1 000 obyvatel

Samotné absolutní hodnoty jsou však do značné míry ovlivněny populační velikostí jednotlivých krajů. Pro objektivnější posouzení intenzity podnikání byl proto počet živnostenských oprávnění přepočten na 1 000 obyvatel. Tento relativní ukazatel umožňuje eliminovat vliv velikosti regionu a lépe identifikovat skutečnou podnikatelskou aktivitu obyvatel.

Po přepočtu zůstává na prvním místě hlavní město Praha, kde v roce 2025 připadalo přibližně 356,7 živnostenských oprávnění na 1 000 obyvatel (v roce 2016 to bylo 333,3). Významné hodnoty vykazují také Středočeský kraj (287,5) a Královéhradecký kraj (287,2). Naopak Moravskoslezský kraj dosahuje relativně nižší hodnoty (242,0), přestože v absolutních číslech patří mezi silnější regiony.

Zajímavý vývoj je patrný například u Libereckého kraje, který v roce 2016 vykazoval 300,3 živnostenských oprávnění na 1 000 obyvatel, avšak v roce 2025 jeho hodnota poklesla na 279,6. Relativní srovnání tak ukazuje, že intenzita podnikání se mezi regiony liší více, než by naznačovaly samotné absolutní počty.

Relativní ukazatel poskytuje hlubší pohled na regionální podnikavost a umožňuje lépe posoudit, kde je podnikání skutečně rozšířené mezi obyvatelstvem, nikoli pouze koncentrované v populačně silných oblastech.

Obr. 9: Počet ŽO na 1 000 obyvatel podle krajů (2016–2025)

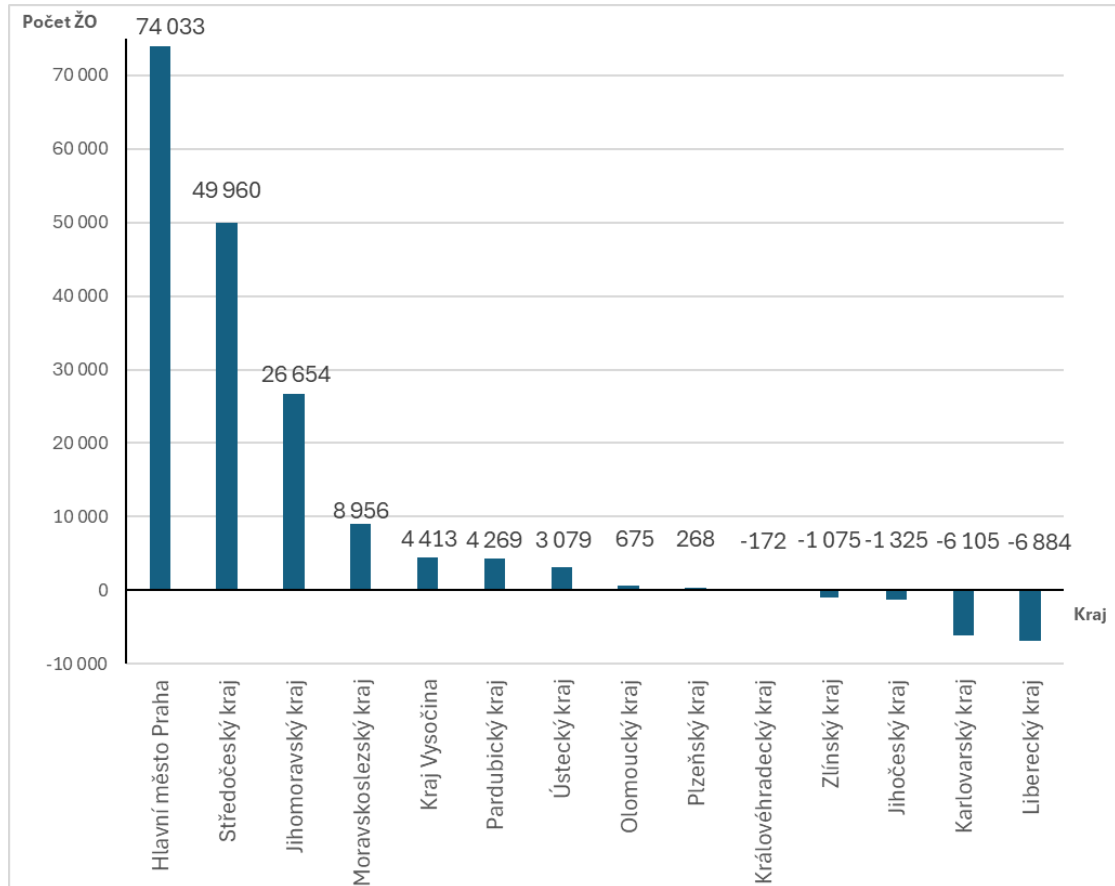
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Absolutní a relativní změny počtu živnostenských oprávnění mezi lety 2016 a 2025

Sloupcový graf zobrazuje absolutní změnu počtu živnostenských oprávnění mezi 4. čtvrtletím roku 2016 a 4. čtvrtletím roku 2025. Nejvýraznější nárůst je patrný u hlavního města Prahy, kde se počet živností zvýšil o přibližně 74 tisíc. Významný růst vykazuje rovněž Středočeský kraj

s nárůstem zhruba 50 tisíc živnostenských oprávnění a Jihomoravský kraj, kde došlo ke zvýšení přibližně o 26,7 tisíce.

Většina ostatních krajů zaznamenala pouze mírné změny v řádu jednotek tisíc. Některé regiony vykazují dokonce pokles, zejména Liberecký kraj (-6,9 tis.) a Karlovarský kraj (-6,1 tis.). Tyto hodnoty naznačují, že dlouhodobý růst živnostenského podnikání je koncentrován především do několika ekonomicky silných regionů, zatímco část krajů stagnuje nebo mírně ztrácí.

Obr. 10: Absolutní změna počtu ŽO fyzických osob podle krajů mezi lety 2016 a 2025

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2025)

Celkově lze konstatovat, že regionální struktura živnostenského podnikání v České republice zůstává v čase relativně stabilní, avšak rozdíly mezi jednotlivými kraji se projevují nejen v absolutních hodnotách, ale i v intenzitě podnikání přepočtené na počet obyvatel. Zatímco absolutní údaje potvrzují dominantní postavení hlavního města Prahy a Středočeského kraje, relativní ukazatel ukazuje, že podnikatelská aktivita je mezi regiony výrazně rozdílná. Rostoucí koncentrace živnostenského podnikání do ekonomicky nejsilnějších oblastí je patrná především v absolutním vyjádření, nicméně přepočet na 1 000 obyvatel umožňuje lépe identifikovat skutečnou intenzitu podnikání a odhaluje odlišnou dynamiku mezi jednotlivými kraji.

2.2 Kvalitativní šetření – řízený rozhovor s vedoucím živnostenského úřadu

2.2.1 Metodika rozhovoru

V rámci praktické části práce bylo realizováno kvalitativní šetření formou řízeného (polostrukturovaného) rozhovoru. Cílem bylo doplnit kvantitativní analýzu statistických dat o odborný pohled z praxe živnostenské správy.

Respondentem byl vedoucí živnostenského úřadu (dále jen „R1“), který má dlouhodobou zkušenost s aplikací živnostenského zákona a s agendou registrace, kontroly a rušení živností. Rozhovor proběhl osobně a byl zaznamenán se souhlasem respondenta.

Rozhovor byl tematicky strukturován do následujících okruhů:

- agenda živnostenského úřadu a její vývoj
- dopady datových schránek
- legislativní změny v oblasti živnostenského zákona
- vývoj počtu živností a jejich struktura
- důvody vzniku a ukončování živností
- administrativní zátěž podnikatelů
- návrhy legislativních úprav

Vyhodnocení rozhovoru bylo provedeno metodou tematické analýzy. Odpovědi respondenta byly rozděleny do tematických kategorií (kódů), které vycházejí z hlavních oblastí zkoumaných v práci. Jednotlivé kódy označují konkrétní okruh dopadů legislativních změn:

- K1 – Evidence vs. realita podnikání
- K2 – Dopady zavedení datových schránek
- K3 – Věková struktura podnikatelů
- K4 – Vliv Lex Ukrajina
- K5 – Strukturální změny živností
- K6 – Administrativní zátěž
- K7 – Institucionální problémy (odpovědný zástupce)
- K8 – Odvodové zatížení

Kódování umožnilo systematicky propojit kvalitativní zjištění s kvantitativní analýzou vývoje počtu živnostenských oprávnění.

2.2.2 Hlavní zjištění

Vyhodnocení bylo provedeno metodou tematické analýzy, kdy byly identifikovány hlavní oblasti dopadů legislativních změn.

Tab. 3: Tematická analýza rozhovoru (R1)

Kód	Téma	Klíčové zjištění	Ilustrační výrok (R1)	Interpretace pro BP
K1	Evidence vs. realita	Statistiky zahrnují i přerušené živnosti	„Do statistik se počítají i přerušené živnosti.“	Počet ŽO ≠ aktivní podnikání
K2	Datové schránky 2023	Výrazný nárůst rušení živností	„To byl fakt masakr.“	Pokles 2023 souvisí s DS
K3	Věk podnikatelů	Rušili zejména starší podnikatelé	„Převážně starší ročníky.“	Digitalizace jako bariéra
K4	Lex Ukrajina	Zjednodušený vstup do podnikání	„Mají vstup výrazně jednodušší.“	Část růstu po 2022
K5	Realitní zákon	Přesun do vázané živnosti	„Museli si vyřídit vázanou živnost.“	Strukturální změna
K6	Administrativa	Založení je jednodušší než dříve	„Dnes je to výrazně jednodušší.“	Digitalizace snížila zátěž
K7	Odpovědný zástupce	Systém je příliš volný	„Měl by být víc svázaný s firmou.“	Možné legislativní zpřísnění
K8	Odvody	Neodrazují zásadně nové podnikatele	„Nevidím pokles zahajování.“	Odvody ≠ hlavní faktor poklesu

Zdroj: Vlastní zpracování na základě řízeného rozhovoru s vedoucím živnostenského úřadu (2026)

Tematická analýza rozhovoru ukazuje, že legislativní změny ovlivňují živnostenské podnikání rozdílným způsobem. Nejvýraznější krátkodobý dopad měl rok 2023, kdy došlo k nárůstu rušení živností v souvislosti se zavedením povinných datových schránek. Naopak změny v oblasti odvodů respondent nevnímá jako zásadní faktor ovlivňující rozhodování o zahájení podnikání.

Rozhovor zároveň upozorňuje na metodické omezení statistických dat, jelikož evidence zahrnuje i přerušené živnosti. To znamená, že počet živnostenských oprávnění nelze automaticky interpretovat jako počet aktivně podnikajících osob.

2.2.3 Diskuse a propojení s kvantitativní částí

Cílem je propojit zjištění z řízeného rozhovoru s výsledky kvantitativní analýzy vývoje živnostenského podnikání v České republice v letech 2015–2025. Kombinace obou přístupů umožňuje nejen popsat vývoj počtu živnostenských oprávnění, ale také lépe porozumět faktorům, které tento vývoj ovlivňují.

Pokles v roce 2023 a zavedení datových schránek

Nejvýraznější výkyv ve sledovaném období představuje pokles počtu živnostenských oprávnění v roce 2023 (viz Obr. 4). Z kvantitativních dat vyplývá, že po dlouhodobém růstu do roku 2022 došlo k náhlému snížení počtu živností.

Rozhovor s vedoucím živnostenského úřadu tento pokles pomáhá interpretovat. Respondent uvedl, že zavedení povinných datových schránek pro podnikající fyzické osoby vedlo k výraznému nárůstu žádostí o zrušení živnosti, a to zejména ze strany starších podnikatelů.

Tento kvalitativní poznatek poskytuje logické vysvětlení krátkodobého poklesu, který by jinak mohl být interpretován jako důsledek ekonomického zpomalení či zvýšené odvodové zátěže.

Zároveň však rozhovor ukazuje, že tento efekt měl spíše jednorázový charakter, což potvrzuje i následný opětovný růst počtu živností v letech 2024 a 2025.

Evidence živností a metodická omezení dat

Dalším významným zjištěním rozhovoru je skutečnost, že statistické údaje zahrnují i přerušené živnosti. To znamená, že počet evidovaných živnostenských oprávnění nemusí odpovídat počtu skutečně aktivních podnikatelů.

Tato informace je důležitá zejména při interpretaci dlouhodobého růstu počtu živnostenských oprávnění a současně pomalejšího růstu počtu fyzických osob (viz Obr. 5 a Tab. 1). Rozdíl mezi těmito dvěma ukazateli může být částečně způsoben tím, že:

- jedna fyzická osoba může vlastnit více oprávnění,
- část živností je formálně evidována, ale ekonomicky neaktivní,
- podnikatelé živnost přerušují bez jejího zrušení.

Kvalitativní šetření tak upozorňuje na nutnost opatrné interpretace statistických údajů a podporuje komplexnější pohled na podnikatelské prostředí.

Vliv války na Ukrajině a Lex Ukrajina

Růst počtu živností po roce 2022 může být podle respondenta částečně ovlivněn také vstupem osob s dočasnou ochranou do podnikání. Zjednodušený režim vstupu do podnikání pro tyto osoby mohl přispět ke zvýšení počtu nově registrovaných živností.

Zároveň však bylo uvedeno, že tyto osoby jsou v evidenci vedeny jako tuzemské fyzické osoby, což znamená, že jejich vliv není ze statistických dat jednoznačně identifikovatelný. Tento poznatek opět poukazuje na omezení čistě kvantitativního přístupu a na význam kvalitativního doplnění.

Odvodové zatížení a motivace podnikat

Z kvantitativních dat nelze jednoznačně prokázat, že by růst minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění vedl k poklesu počtu nově vznikajících živností. Tento závěr podporuje i vyjádření respondenta, který nezaznamenal výrazný pokles zájmu o zahájení podnikání v souvislosti s růstem odvodů.

Je však možné, že vyšší odvodová zátěž může ovlivňovat rozhodování podnikatelů o přerušeni nebo ukončení činnosti, zejména u osob s nízkými příjmy. Tento efekt však není ze samotných agregovaných dat jednoznačně měřitelný.

2.3 Dopady legislativních změn na živnostenské podnikání

Na základě kvantitativní analýzy vývoje živnostenského podnikání v České republice v období 2015–2025 a výsledků řízeného rozhovoru s pracovníkem živnostenského úřadu lze identifikovat několik hlavních oblastí, ve kterých se legislativní změny promítly do podnikatelské praxe. Zatímco statistická data poskytují přehled o dlouhodobých trendech ve vývoji počtu živnostenských oprávnění a podnikajících fyzických osob, kvalitativní šetření umožňuje lépe porozumět konkrétním faktorům, které tyto změny ovlivňují.

Legislativní úpravy posledních let se dotkly zejména oblasti administrativních povinností podnikatelů, odvodového zatížení a digitalizace komunikace se státní správou. Tyto změny mohou mít rozdílné dopady na vznik nových živností, ukončování podnikatelské činnosti i celkovou administrativní náročnost podnikání.

2.3.1 Dopad změn na vznik živností

Z hlediska vzniku nových živností nelze z provedené analýzy jednoznačně konstatovat, že by legislativní změny v posledních letech vedly k výraznému poklesu zájmu o podnikání. Naopak vývoj počtu živnostenských oprávnění naznačuje spíše dlouhodobě stabilní až mírně rostoucí trend, který byl ovlivněn pouze krátkodobými výkyvy.

Jedním z faktorů, který mohl tento vývoj podpořit, je postupné zjednodušování některých administrativních a daňových režimů. Významnou roli v této oblasti sehrálo například zavedení paušální daně pro osoby samostatně výdělečně činné podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Tento režim umožňuje podnikatelům sloučit daň z příjmů, sociální a zdravotní pojištění do jedné platby, čímž dochází ke snížení administrativní náročnosti podnikání.

Z rozhovoru zároveň vyplynulo, že rozhodnutí o založení živnosti není ovlivněno pouze legislativními faktory, ale také širšími ekonomickými a sociálními okolnostmi, jako je situace na trhu práce, možnost flexibilního pracovního uplatnění nebo snaha o vyšší míru samostatnosti. Legislativní prostředí tak představuje pouze jeden z faktorů ovlivňujících vstup do podnikání.

2.3.2 Dopad změn na ukončování živnostenské činnosti

Výraznější dopady legislativních změn lze pozorovat v oblasti ukončování nebo přerušování živnostenské činnosti. Z kvantitativní analýzy vyplývá, že v roce 2023 došlo k výraznějším poklesu počtu evidovaných živnostenských oprávnění, což představuje nejvýznamnější výkyv ve sledovaném období.

Na základě kvalitativního šetření lze tento vývoj spojit především se zavedením povinných datových schránek pro podnikající fyzické osoby podle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Tato legislativní změna znamenala zásadní transformaci komunikace mezi podnikateli a veřejnou správou.

Z rozhovoru vyplynulo, že právě tato změna vedla k nárůstu žádostí o zrušení živnosti, zejména u starších podnikatelů nebo osob, které již nebyly ekonomicky aktivní. Pro část těchto osob představovala povinnost elektronické komunikace administrativní bariéru, která vedla k rozhodnutí ukončit podnikání.

Pokles počtu živností v roce 2023 tak lze interpretovat spíše jako administrativní „pročištění“ evidence než jako důsledek zhoršení ekonomických podmínek pro podnikání. Tento závěr podporuje i následný opětovný růst počtu živnostenských oprávnění v dalších letech.

2.3.3 Dopad změn na administrativní zátěž podnikatelů

Administrativní zátěž podnikatelů je významně ovlivňována procesem digitalizace veřejné správy, který byl v posledních letech výrazně urychlen. Klíčovým nástrojem této digitalizace jsou datové schránky zavedené zákonem č. 300/2008 Sb., které se staly povinným komunikačním prostředkem mezi podnikateli a státní správou.

Jak bylo uvedeno v teoretické části práce, cílem této legislativní úpravy je zefektivnění a zrychlení komunikace s úřady. V praxi však její dopady nejsou jednoznačné. Z rozhovoru vyplynulo, že zejména v počáteční fázi zavedení povinných datových schránek došlo ke zvýšení počtu dotazů ze strany podnikatelů a k větší administrativní zátěži jak na straně podnikatelů, tak i na straně úřadů.

Na druhou stranu lze očekávat, že s postupným přizpůsobením podnikatelů na nové podmínky může digitalizace přispět ke snížení administrativní náročnosti v dlouhodobém horizontu. Tento vývoj tak ilustruje, že legislativní změny mohou mít odlišné krátkodobé a dlouhodobé dopady.

2.3.4 Dopady změn v oblasti odvodů a daňových režimů

Významnou oblastí legislativních změn je také vývoj odvodového zatížení podnikatelů a úpravy daňových režimů. Povinnosti v oblasti sociálního a zdravotního pojištění jsou upraveny zejména zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění.

V posledních letech dochází k postupnému zvyšování minimálních záloh, což vede ke zvýšení fixních nákladů podnikání bez ohledu na dosažený příjem. Tento faktor může být významný zejména pro drobné podnikatele s nízkými nebo nepravidelnými příjmy.

Z provedené analýzy však nevyplývá jednoznačný vztah mezi růstem odvodového zatížení a poklesem počtu nově vznikajících živností. Tento závěr potvrzuje i kvalitativní šetření, podle kterého není výše odvodů hlavním faktorem ovlivňujícím rozhodnutí o zahájení podnikání.

Je však pravděpodobné, že odvodové zatížení může hrát roli při rozhodování o přerušení nebo ukončení podnikatelské činnosti, zejména u ekonomicky slabších subjektů. Tento vliv však nelze ze samotných souhrnných dat jednoznačně prokázat.

2.4 Vyhodnocení vývoje a diskuse výsledků

Na základě provedené kvantitativní analýzy vývoje živnostenského podnikání v České republice v období let 2015–2025 a výsledků řízeného rozhovoru lze formulovat několik hlavních závěrů týkajících se vlivu legislativních změn na podnikatelské prostředí.

Statistická data ukazují, že počet živnostenských oprávnění v České republice v dlouhodobém horizontu spíše roste. Tento trend naznačuje, že živnostenské podnikání zůstává významnou a relativně stabilní formou ekonomické aktivity fyzických osob. Přestože se v analyzovaném

období objevily krátkodobé výkyvy, zejména pokles počtu živnostenských oprávnění v roce 2023, celkový vývoj lze charakterizovat jako převážně růstový.

Kombinace kvantitativní analýzy a kvalitativního šetření umožnila lépe porozumět příčinám těchto výkyvů. Zatímco statistická data sama o sobě pouze ukazují změny v počtu evidovaných živností, rozhovor s pracovníkem živnostenského úřadu poskytuje důležitý kontext pro jejich interpretaci. Například pokles počtu živností v roce 2023 lze podle zjištění z rozhovoru částečně vysvětlit zavedením povinných datových schránek pro podnikající fyzické osoby. Tato změna vedla k nárůstu žádostí o zrušení živnosti, zejména u podnikatelů, kteří již nebyli ekonomicky aktivní nebo nechtěli přecházet na elektronickou komunikaci se státní správou.

Výsledky analýzy zároveň ukazují, že legislativní změny nemusí mít vždy jednoznačný nebo dlouhodobý dopad na celkový počet podnikatelů. Některé změny mohou mít spíše krátkodobý administrativní efekt, zatímco dlouhodobý vývoj podnikatelského prostředí je ovlivňován širšími ekonomickými a společenskými faktory. Mezi tyto faktory patří například situace na trhu práce, ekonomický cyklus nebo technologické změny související s digitalizací veřejné správy.

Důležitým zjištěním je také skutečnost, že statistické údaje o počtu živnostenských oprávnění nemusí vždy přesně odrážet skutečnou ekonomickou aktivitu podnikatelů. Evidence totiž zahrnuje i přerušené živnosti a zároveň jedna fyzická osoba může disponovat více živnostenskými oprávněními. Při interpretaci dat je proto nutné tyto metodické aspekty zohlednit.

Celkově lze konstatovat, že legislativní změny posledních let ovlivňují živnostenské podnikání zejména v oblasti administrativních povinností a organizace komunikace mezi podnikateli a státní správou. Přestože některé změny mohou krátkodobě ovlivnit počet evidovaných živností, dlouhodobý vývoj podnikání v České republice zůstává relativně stabilní.

2.5 Návrhy a doporučení

Na základě provedené analýzy vývoje živnostenského podnikání v České republice a výsledků řízeného rozhovoru lze formulovat několik doporučení, která by mohla přispět ke zlepšení podnikatelského prostředí pro drobné podnikatele. Tato doporučení se týkají jak oblasti legislativy a veřejné správy, tak i samotných podnikatelů.

2.5.1 Doporučení pro drobné živnostníky

Jedním z významných trendů posledních let je postupující digitalizace veřejné správy, která se výrazně projevila například zavedením povinných datových schránek pro podnikající fyzické osoby. Z rozhovoru vyplynulo, že část podnikatelů měla s přechodem na elektronickou komunikaci určité obtíže, zejména v počáteční fázi zavedení této povinnosti. Drobní živnostníci by proto měli věnovat větší pozornost rozvoji digitálních dovedností a využívání elektronických nástrojů, které mohou z dlouhodobého hlediska komunikaci s úřady zjednodušit.

Dalším doporučením je průběžné sledování legislativních změn, které se týkají podnikatelského prostředí. Změny v oblasti daní, odvodů nebo administrativních povinností mohou mít přímý dopad na ekonomiku podnikání. Informovanost o těchto změnách může podnikatelům pomoci

lépe plánovat jejich podnikatelské aktivity a předejít případným problémům spojeným s plněním zákonných povinností.

2.5.2 Doporučení pro tvůrce hospodářské politiky

Z výsledků analýzy i z rozhovoru vyplývá, že významným faktorem ovlivňujícím podnikatelské prostředí je stabilita a srozumitelnost legislativy. Časté změny právních předpisů mohou zvyšovat nejistotu podnikatelů a komplikovat jejich orientaci v aktuálních povinnostech. z tohoto důvodu je vhodné usilovat o stabilní a předvídatelné legislativní prostředí, které umožní podnikatelům dlouhodobě plánovat jejich ekonomickou činnost.

Rozhovor zároveň poukázal na význam kvalitní komunikace mezi veřejnou správou a podnikateli. Zavádění nových povinností, například v oblasti digitalizace veřejné správy, by mělo být doprovázeno dostatečnou informační podporou a srozumitelnými metodickými materiály. Ty mohou podnikatelům pomoci lépe se orientovat v nových pravidlech a snížit administrativní nejistotu.

V neposlední řadě je vhodné při přípravě legislativních změn zohledňovat specifika drobných podnikatelů, kteří často nemají rozsáhlé administrativní zázemí. Přiměřená míra regulace a jednoduché administrativní postupy mohou přispět k tomu, aby živnostenské podnikání zůstalo dostupnou a atraktivní formou ekonomické aktivity pro širokou část obyvatel.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala vlivem legislativních změn na živnostenské podnikání v České republice a jejich dopadem na podnikatele. Hlavním cílem bylo analyzovat, jak se tyto změny promítají do vývoje počtu živnostenských oprávnění a do chování podnikatelů při zakládání, provozování a ukončování živnosti.

V rámci práce byla nejprve zpracována teoretická část, která vymezila základní pojmy související s podnikáním, právní rámec živnostenského podnikání a nejvýznamnější legislativní změny poslední dekády. Následně byla provedena kvantitativní analýza vývoje živnostenského podnikání v letech 2015–2025, která ukázala převážně rostoucí trend s výkyvem v roce 2023.

Součástí práce bylo také kvalitativní šetření formou řízeného rozhovoru se zástupcem živnostenského úřadu. Tento rozhovor umožnil lépe interpretovat zjištěná data a identifikovat konkrétní faktory, které ovlivňují podnikatelské chování. Bylo zjištěno, že významnou roli sehrálo zejména zavedení povinných datových schránek, které vedlo k jednorázovému nárůstu ukončování živností, především u starších podnikatelů. Dále bylo potvrzeno, že statistická data zahrnují i neaktivní živnosti, což je nutné zohlednit při jejich interpretaci.

Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že cíle práce byly splněny. Bylo dosaženo propojení kvantitativních dat s kvalitativními poznatky z praxe, což umožnilo komplexnější pochopení vývoje živnostenského podnikání. Práce ukázala, že legislativní změny mají významný vliv na podnikatelské prostředí, avšak jejich dopady se mohou lišit podle konkrétní situace jednotlivých podnikatelů.

Téma práce nabízí prostor pro další rozšíření, například o hlubší analýzu jednotlivých odvětví, regionálních rozdílů nebo o širší kvalitativní šetření zahrnující více respondentů. Další výzkum by mohl přispět k ještě přesnějšímu zhodnocení dopadů legislativních změn na podnikatelské prostředí v České republice.

Seznam použité literatury

- ČESKÁ REPUBLIKA. (1991). Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (1992). Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (1992). Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (1995). Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (2008). Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (2008). Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (2022). Zákon č. 457/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (2023). Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti sociálního zabezpečení. Sbíрка zákonů České republiky.
- ČESKÁ REPUBLIKA. (2024). Nařízení vlády č. 458/2024 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností. Sbíрка zákonů České republiky.
- DUŠEK, J. a SEDLÁČEK, J. (2024). Daňová evidence podnikatelů 2024. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-5240-7.
- European Commission. (2022). Annual Report on European SMEs 2021/2022.
- FINANČNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY (2025). Obecné informace k institutu paušální daně pro rok 2025. [online]. Finanční správa. [cit. 6. 9. 2025]. Dostupné z: <https://financnisprava.gov.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>.
- HOLEČKOVÁ, Lenka a HYRŠLOVÁ, Jaroslava. Ekonomika podniku. Edice učebních textů. [Praha]: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2018. ISBN 978-80-87839-90-4.
- LEXOVÁ, M. (2024). Podnikání FO z hlediska daní a odvodů v roce 2024 [prezentace]. Předmět: Daně pro podnikovou praxi. Interní studijní materiál, dostupné studentům v rámci výuky.
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU a OBCHODU ČR (2025). Statistiky o podnikatelích. [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. [cit. 6. 9. 2025]. Dostupné z: <https://mpo.gov.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statistiky-o-podnikatelich/>
- MINISTERSTVO PRŮMYSLU a OBCHODU ČR. (2017). Jednotný registrační formulář. [online]. [cit. 19. 3. 2026]. Dostupné z: <https://mpo.gov.cz/assets/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/crm-jednotny-registracni-formular/2017/6/Jednotny-registracni-formular.pdf>
- OECD. (2023). SME and Entrepreneurship Outlook 2023. OECD Publishing.

PODNIKATELŮV RÁDCE (2024). Jak založit živnost a jaké povinnosti OSVČ má. [online]. Podnikatelův rádce. [cit. 6. 9. 2025]. Dostupné z: <https://podnikateluvradce.cz/clanky/jak-zalozit-zivnost-a-jake-povinnosti-osvc-ma-cs>.

SRPOVÁ, Jitka a ŘEHOŘ, Václav. Základy podnikání: teoretické poznatky, příklady a zkušenosti českých podnikatelů. Expert. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3339-5.

SYNEK, Miloslav a KISLINGEROVÁ, Eva. Podniková ekonomika. 5., přeprac. a dopl. Vyd. Beckovy ekonomické učebnice. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-336-3.

VOCHOZKA, Marek a MULAČ, Petr. Podniková ekonomika. Finanční řízení. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4372-1.

World Bank. (2020). Doing Business 2020. World Bank Group.

Přílohy

Příloha A – Jednotný registrační formulář

**JEDNOTNÝ REGISTRAČNÍ
FORMULÁŘ**
FYZICKÁ OSOBA

podací razítko

ČÁST A - PODNIKATEL

01 Podnikatel

a) titul	b) jméno	c) příjmení	d) titul
e) pohlaví ¹⁾ žena / muž ²⁾		f) rodné příjmení	
g) všechna dřívější příjmení			
h) rodinný stav		i) místo narození	
		j) okres	
k) stát		l) státní občanství	
		m) datum narození	
		n) rodné číslo	
o) identifikační číslo osoby		p) obchodní firma (jen u osob zapsaných do obchodního rejstříku)	

02 Bydliště

a) název ulice	b) č.p. / č.ev.	c) číslo orientační	d) PSČ
e) název obce		f) část obce	
g) okres		h) stát	

03 Sídlo

a) sídlo trvale shodné s bydlištěm ³⁾ ANO / NE				
b) název ulice		c) č.p. / č.ev.		d) číslo orientační
		e) PSČ		
f) název obce		g) část obce		
h) okres		i) stát		

04 Pobyť na území ČR (pro zahraniční osoby) ⁴⁾

a) název ulice	b) č.p. / č.ev.	c) číslo orientační	d) PSČ
e) název obce		f) část obce	
g) okres		h) povolený pobyt do	

**05 Předmět podnikání (u živnosti volně vyznačte čísla oborů činnosti na seznamu)
- ve smyslu § 45 resp. § 50 živnostenského zákona ohlašují živnost resp. žádám o koncesi**

pořadové číslo 1.	
-------------------	--

06 Provozovna

a) název ulice	b) č.p. / č.ev.	c) číslo orientační	d) PSČ
e) název obce		f) část obce	
		g) okres	
h) název provozovny		i) umístění provozovny	
j) datum zahájení provozování živnosti v provozovně		k) provozovna podléhající kolaudaci ANO / NE	
l) předměty podnikání provozované v provozovně dle poř. čísla / u živnosti volně číslo oboru			

07 Odpovědný zástupce

a) titul	b) jméno	c) příjmení	d) titul
e) státní občanství		f) rodné příjmení	
		g) datum narození	
		h) rodné číslo	
i) místo narození		j) okres	
		k) stát	
		l) pohlaví ¹⁾ žena / muž ²⁾	

¹⁾ vyplní pouze fyzická osoba, která nemá přiděleno rodné číslo
²⁾ vyplní pouze osoba, která má adresu sídla shodnou s adresou bydliště
³⁾ vyplní pouze osoba, která má povolený pobyt
MPO FO – vzor č. 11 (021317) 1 ⁷⁾ nehodící se škrtněte

Obr. 11: Jednotný registrační formulář – 1. strana
Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (2017)

Příloha B – Vybrané předměty podnikání podle živnostenského zákona

Příloha uvádí vybrané předměty podnikání podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Jednotlivé živnosti jsou rozděleny podle jejich charakteru na živnosti volné, řemeslné, vázané a koncesované.

Volné živnosti

- Velkoobchod a maloobchod
- Ubytovací služby
- Poskytování software a poradenství v oblasti IT
- Reklamní činnost, marketing
- Fotografické služby
- Překladatelská a tlumočnická činnost
- Administrativní služby
- Provozování cestovní agentury

Řemeslné živnosti

- Zednictví
- Truhlářství
- Kadeřnictví
- Řeznictví a uzenářství
- Hostinská činnost
- Pokrývačství, tesařství
- Vodoinstalatérství, topenářství

Vázané živnosti

- Vedení účetnictví
- Masérské služby
- Provozování autoškoly
- Projektová činnost ve výstavbě
- Geologické práce
- Realitní zprostředkování

Koncesované živnosti

- Silniční motorová doprava
- Ostraha majetku a osob
- Provozování cestovní kanceláře
- Provozování pohřební služby
- Výroba a zpracování paliv a maziv

Zdroj: ČESKÁ REPUBLIKA. (1991). Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, vlastní zpracování.